

NAMIK KEMAL UNIVERSITY
FACULTY of ECONOMICS and ADMINISTRATIVE SCIENCES
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

Cilt/Volume: 12 - Sayı/Number: 24 - Aralık/December 2023

BJS2

**BALKAN JOURNAL
OF SOCIAL SCIENCES**

**BALKAN SOSYAL
BİLİMLER DERGİSİ**

e-ISSN2146-8494

Balkan Sosyal Bilimler Dergisi

Balkan Journal of Social Sciences

YIL/YEAR: 2023 • CILT/VOLUME: 12 • SAYI/NUMBER: 24

Yazılarda ifade edilen görüş ve düşünceler yazarlarının kişisel görüşleri olup derginin ve bağlı bulunduğu kurumun görüşlerini yansıtmaz.

The opinions and views expressed in the papers published in the journal are only those of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the journal and its publisher.

Dağıtım / Distribution

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi tarafından yayımlanmaktadır

Published by Tekirdağ Namık Kemal University Faculty of Economics and Administrative Sciences

e-ISSN	: 2146-8494
Basım Tarihi / Published Date	: 30.12.2023
Yayın Sezonu / Pub. Date Season	: Aralık 2023 <i>December 2023</i>
Cilt / Volume	: 12
Sayı / Number	: 24
İlk Yayın Tarihi / Founded	: 2012
Basım Yeri / Place of Publication	: Tekirdağ
Yayın Türü / Publication Type	: Yılda iki defa elektronik olarak yayınlanan uluslararası hakemli ve süreli yayındır <i>Is an international, periodical, double-blind peer-reviewed and online academic journal published biannually</i>
Yayın Dili / Official Language	: Türkçe ve İngilizcedir; ancak her sayıda ki makale sayısının en fazla üçte biri kadar olmak üzere diğer dillerdeki çalışmalara da yer verilebilir. <i>Turkish and English; however, studies in other languages may be included, up to a third of the number of articles in each issue.</i>
Periyot / Frequency	: Haziran ve Aralık <i>June and December</i>
Yayıncı / Publisher	: NKU İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi <i>NKU Faculty of Economics and Administrative Sciences</i>
Adres / Correspondence Address	: Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Değirmenaltı Kampüsü, 59030, Süleymanpaşa, Tekirdağ/Türkiye
e-mail	: bjss@nku.edu.tr
Telefon / Telephone	: +90 282 250 2800
Fax	: +90 282 250 9927
Homepage / Homepage	: https://dergipark.org.tr/bsbd

Yayın Kurulu • Editorial Board

Sahibi / Owner

NKÜ İİBF Dekanlığı adına / On behalf of NKU FEAS Deanship

Prof. Dr. Prof. Dr. Mümin ŞAHİN (Rektör)
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Baş Editör / Editor-in-Chief

Prof. Dr. Prof. Dr. Rasim YILMAZ
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Editörler / Editors

Prof. Dr. Ahmet KUBAŞ
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Prof. Dr. Alpay HEKİMLER
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Prof. Dr. David WEIR
York St. John University / United Kingdom

Prof. Dr. Dimitar NIKOLOSKI
University St. Kliment Ohdriski-Bitola / Republic of North Macedonia

Prof. Dr. Ensar NIŞANCI
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Prof. Dr. Günther LOSCHNIGG
University of Graz / Austria

Prof. Dr. Konstantin TSVETKOV
University of Agribusiness And Rural Development / Bulgaria

Prof. Dr. Letlhokwa George MPEDI
The University of Johannesburg / South Africa

Prof. Dr. Luca NOGLER
University of Trento / Italia

Prof. Dr. Murat ÇETİN
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Doç. Dr. Durmuş Çağrı YILDIRIM
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Doç. Dr. Emrah İ. ÇEVİK
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Doç. Dr. Hakan CAVLAK
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Doç. Dr. Nüket KIRCI ÇEVİK
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Doç. Dr. Ömer ESEN
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Doç. Dr. Seda H. BOSTANCI
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Doç. Dr. Seda YILDIRIM
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Doç. Dr. Veli SIRIM
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Simla GÜZEL
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye

Bilim Kurulu • Science Board

Prof. Dr. Adem ESEN İstanbul Üniversitesi/ Türkiye	Prof. Dr. Luca NOGLER University of Trento/Italia
Prof. Dr. Ahmet KUBAŞ Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi/ Türkiye	Prof. Dr. Mehmet DURKAYA Giresun Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Ali Murat YEL Marmara Üniversitesi/ Türkiye	Prof. Dr. Mehmet Yusuf YAHYAGİL Yeditepe Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Alpay HEKİMLER Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi/ Türkiye	Prof. Dr. Mustafa Yaşar TINAR Dokuz Eylül Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Birsen ELSER Kırklareli Üniversitesi/ Türkiye	Prof. Dr. Müjdat ŞAKAR Marmara Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Carol Daugherty RASNIC Virginia Commonwealth University/United States of America	Prof. Dr. Oscar Alberto POMBO El Colegio de la Frontera Norte/Mexico
Prof. Dr. Cem KILIÇ Gazi Üniversitesi/ Türkiye	Prof. Dr. Otto KAUFMANN Max Planck Institute/Germany
Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN İstanbul Arel Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Peter HERRMANN Max Planck Institute/Germany
Prof. Dr. Devrim ULUCAN Maltepe Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Rahmi YAMAK Karadeniz Teknik Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Filiz GİRAY Uludağ Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Rasim YILMAZ Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Gerhard RING TU Bergakademie Freiberg/Germany	Prof. Dr. Sudi APAK İstanbul Esenyurt Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Günther LOSCHNIGG University of Graz/Austria	Prof. Dr. Yakup KÜÇÜKKALE Karadeniz Teknik Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. İsmail TATLIOĞLU Bahçeşehir Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Aykut Hamit TURAN Sakarya Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Letlhokwa George MPEDI University of Johannesburg/South Africa	Doç. Dr. Esra ALBAYRAKOĞLU Bahçeşehir Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Levent AKIN Ankara Üniversitesi / Türkiye	Dr. Mi Jung PARK Freie Universität Berlin/Germany

Amaç ve Kapsam Aims and Scope

Balkan Sosyal Bilimler Dergisi (BJSS), sosyal ve beşeri bilimler alanında özgün ve nitelikli çalışmaları bilimsel bir yaklaşımla ele almak amacıyla yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Dergi, Haziran ve Aralık sayıları olmak üzere yılda iki defa düzenli olarak yayımlanmaktadır.

BJSS’de yayımlanan yazıların bilimsel ve hukukî sorumluluğu, yazarlarına aittir. Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi’ne ait olup yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınmaz.

BJSS’de sosyal bilimlerle (dil bilimi, din bilimleri, edebiyat, eğitim bilimleri, felsefe, güzel sanatlar, iktisat, işletme, maliye, psikoloji, siyaset bilimi, sosyoloji, tarih, uluslararası ilişkiler vb.) alakalı konularda özgün ve nitelikli bilimsel çalışmalar yer almaktadır.

Dergilerimizde yayınlanan tüm makaleler çevrimiçi olarak erişime açıktır ve makale yayını için herhangi bir ücret talep edilmemektedir.

Balkan Journal of Social Sciences (BJSS) is a peer-reviewed international journal that publishes original and qualified works with a scientific approach in the fields of social sciences and human sciences. The Journal is published biannually in June and December.

Scientific and legal liabilities of the articles published in BJSS belong to the authors. The copyrights of the works that are published in the journal are transferred to Tekirdağ Namık Kemal University. No part of this publication may be duplicated and published elsewhere including electronically without permission of the Publisher.

BJSS focuses on, but not limited to the following topics: business, economics, educational sciences, finance, fine arts, history, international relations, linguistics, literature, philosophy, political science, psychology, sociology and theology, etc. All articles published in our journals are open access and freely available online. All articles published in our journals are open access, freely available online and no fee is charged for publishing articles.

Balkan Sosyal Bilimler Dergisi (BJSS) aşağıdaki indekslerle taranmaktadır:

Balkan Journal of Social Sciences (BJSS) indexed and abstracted in:

- EBSCOhost
- Index Copernicus
- JournalTOCs (Journal Tables of Contents)
- Arastirmax (Arastirmax Scientific Publication Index)
- SOBIAD (SOBIAD Citation Index)
- ResearchBib (Academic Resource Index)
- SIS (Scientific Indexing Services)
- BASE (Bielefeld Academic Search Engine)
- CEENDX (Central and East European Index)
- SJIF (Scientific Journal Impact Factor)
- ACAR Index (Akademik Araştırmalar İndeksi)
- IJIFACTOR (International Journal Impact Factor)
- JF (Journal Factor)
- ASI (Advanced Science Index)

İÇİNDEKİLER • CONTENTS

MAKALELER / ARTICLES

<i>Julide YALÇINKAYA KOYUNCU</i>	1
<i>Does Human Rights Enhance Economic Growth?: Panel Evidence from Developing Countries</i> <i>İnsan Hakları Ekonomik Büyümeyle Artırır mı? Gelişmekte Olan Ülkelerden Panel Kanıt</i>	
<i>Erdal ARSLAN</i>	7
<i>The Impact of the Natural Resources Rents on the Economic Growth: The Case of Qatar</i> <i>Doğal Kaynak Kazancının Ekonomik Büyümeyle Etkisi: Katar Örneği</i>	
<i>Elif İYİSÖZ BULUT, Gökhan UNAKITAN</i>	14
<i>Arazi Topplulaştırma Uygulamalarında Çiftçi Algularının Belirlenmesi: Tekirdağ Malkara Yörük Köyü Örneği</i> <i>Determining Farmers' Perceptions in Land Consolidation Transactions: The Case of Tekirdağ Malkara Yörük Village</i>	

Araştırma Makalesi • Research Article

Does Human Rights Enhance Economic Growth?: Panel Evidence from Developing Countries*

İnsan Hakları Ekonomik Büyüme Artırır mı? Gelişmekte Olan Ülkelerden Panel Kanıt

Jülide Yalçınkaya Koyuncu ^{a*}

^a Prof. Dr., Bilecik Şeyh Edebali University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Bilecik/Turkey.
ORCID: 0000-0001-7930-4901

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 27 Ağustos 2023
Düzeltilme tarihi: 05 Eylül 2023
Kabul tarihi: 29 Eylül 2023

Anahtar Kelimeler:

İnsan Hakları
Ekonomik Büyüme
Gelişmekte Olan Ülkeler
Panel Çalışma

ARTICLE INFO

Article history:

Received at August 27, 2023
Received in revised form September 05, 2023
Accepted at September 29, 2023

Keywords:

Human Rights
Economic Growth
Developing Countries
Panel Study

ÖZ

Bu çalışma, gelişmekte olan ülkeler için iki ekonomik büyüme ölçütü ve 1961-2017 yıllarını kapsayan dengesiz bir veri kullanarak insan hakları ve ekonomik büyümenin etkisini incelemeye çalışmaktadır. Çalışmanın hipotezi, insan hakları koruma skorundaki iyileşmenin bir ekonomideki ekonomik büyümeyi artırdığını iddia etmektedir. İlk olarak değişkenlerin durağan olup olmadığını görmek için panel birim kök testi uyguladım. Panel birim kök testlerine dayalı olarak değişkenlerin seviyelerde durağanlığı (yani I(0)) doğrulandıktan sonra, potansiyel sahte regresyon problemi korkusu olmadan ampirik tahminler yapılmıştır. Tahmin sonuçlarına göre, önceki beklentilere paralel olarak, tahmin edilen tüm modellerde insan haklarının korunması, fiziki sermaye yatırımı, eğitim yatırımı ve dışa açıklık değişkenlerinin ekonomik büyüme üzerinde pozitif istatistiksel olarak anlamlı etkisi tespit edilirken, enflasyon değişkeninin ekonomik büyüme üzerinde negatif istatistiksel olarak anlamlı etkisi tespit edilmiştir. Tahmin sonuçları, daha yüksek ekonomik büyümeye ulaşmaya çalışan ülkelerin, ekonomik büyümenin diğer belirleyicilerinin yanı sıra, insan haklarının korunmasına önem vermeleri ve insan haklarının korunmasını önceleyen politikalar uygulamaları gerektiğini göstermektedir.

ABSTRACT

This study attempts to examine the impact of human rights and economic growth by utilizing two measures of economic growth for developing countries and an unbalanced data spanning from 1961-2017. The hypothesis of the study asserts that improvement in human right protection score increases economic growth in an economy. Firstly I conducted panel unit root test to see if the variables are stationary. After verifying the stationarity of variables at levels (i.e., I(0)) based on panel unit root tests, empirical estimations were conducted without the fear of potential spurious regression problem. According to the estimation results, in parallel to prior expectations, positive statistically significant effect on economic growth was identified for the variables of human right protection, physical capital investment, education investment, openness whereas negative statistically significant effect on economic growth was identified for the variable of inflation in all models estimated. Estimation results indicate that countries trying to reach to higher economic growth, besides the other determinants of economic growth, must pay attention to human right protection and implement policies that prioritizing human right protection.

1. Introduction

Economists rarely paid attention to the economic aspects of human rights. One point of view in the literature argues that assigning too many political or civil rights to individuals may worsen the economy while another viewpoint disputes enhancing effect of human rights on economic growth and welfare (see for instance Blume and Voigt 2007). To my best knowledge there are three empirical studies, which I came across, in the literature addressing to the association between human rights and an

economic growth. Blume and Voigt (2007) examined the impact of human rights on investment, productivity and economic growth by using OLS and TSLS estimation methods. They identified that human rights have a statistically significant positive effect on investment, while there is no significant relationship between human rights and productivity and economic growth.

In another study covering the period 1965-2010 for 138 countries, the impact of human rights on economic growth is modeled and estimated by using limited information maximum likelihood (IV-LIML) and (OLS) estimation

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: julide.yalcinkaya@bilecik.edu.tr

e-ISSN: 2149-4622. © 2019 Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde. Her hakkı saklıdır. [Hosting by TUBITAK ULAKBİM JournalPark. All rights reserved.]

methods in the study of Cole (2016). Cole's study analyzes the influence of human rights, which are represented by bodily integrity rights and civil liberties, on economic growth and the study concludes that countries with higher levels of bodily integrity rights experienced increases in their economic growth rates over the period analyzed but not for civil liberties.

On the other hand the third study conducted by Cole (2017) looks at the issue from reverse perspective where the impact of economic growth on fundamental human rights was investigated. In this study, an unbalanced panel data set for 149 countries is compiled for the years 1960-2010 and estimated with dynamic random effects and two-way fixed effects methods. The results of the estimation of the random effects model suggest that economic growth has no statistically significant effect on human rights, while the results of the estimation of the two-way fixed effects model suggest that economic growth has a moderately positive effect on human rights.

A brief review of the literature reveals that there are plenty of empirical studies on the determinants of economic growth as well as human rights. Recent studies have examined the impact of financial development on economic growth (see for instance, Sharma and Sharma, 2019; Guru and Yadav, 2019; De la Cruz, 2020; An et al., 2021; Oroud et al., 2023). The studies implemented by Piatek et al. (2013); Emini (2021); and Gouider et al. (2022) addressed to the relationship between economic freedom and economic growth. Moreover the question of how budget deficits affect economic growth was answered in different studies (see for example, Lau and Yip, 2019; Nazari and Imanian, 2019; Galodikwe and Mah, 2023). The relationship between Foreign Direct Investment (FDI) and growth is also an oftenly examined research topic. For example, Li and Liu, (2005); Herzer, (2012); Ali et al., (2018); Bilas, (2020); Quiroga et al., (2022); and Desmintarl et al., (2023) contributed to the literature on this issue. Another relationship empirically taken into consideration is between the macroeconomic variables of inflation and economic growth. Abbott and Vita, (2011); Eggoh and Khan, (2014); Baharumshah et al., (2016); Atigala et al., (2022); and Desmintarl et al., (2023) in their studies analyzed the effect of inflation on economic growth.

This study attempts to examine the impact of human rights on economic growth in developing countries by using unbalanced panel data for the period of 1961-2017. The estimation results disclose that improvements in human rights positively affect economic growth. The remaining part of the study proceeds as follows: the second part explains data and methodology utilized in the analyses; the third part provides and discusses estimation findings; and the last part concludes.

2. Data and Methodology

In this study I examine the impact of human rights on economic growth in developing countries by utilizing unbalanced panel data covering the years between 1961 and 2017. Countries with higher human right scores may experience higher economic growth by attracting more foreign direct investment and accumulating more human capital. Therefore I hypothesize that improvement in human right protection score increases economic growth in an economy.

For empirical analysis, I constructed and estimated following univariate and multivariate fixed effect models;

$$GROWTH1_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + u_{it} \quad (1.A)$$

$$GROWTH2_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + u_{it} \quad (1.B)$$

$$GROWTH1_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} + u_{it} \quad (2.A)$$

$$GROWTH2_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} + u_{it} \quad (2.B)$$

$$GROWTH1_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} + \beta_3 EDUCEXP_{it} + u_{it} \quad (3.A)$$

$$GROWTH2_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} + \beta_3 EDUCEXP_{it} + u_{it} \quad (3.B)$$

$$GROWTH1_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} + \beta_3 EDUCEXP_{it} + \beta_4 OPEN_{it} + u_{it} \quad (4.A)$$

$$GROWTH2_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} + \beta_3 EDUCEXP_{it} + \beta_4 OPEN_{it} + u_{it} \quad (4.B)$$

$$GROWTH1_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} + \beta_3 EDUCEXP_{it} + \beta_4 OPEN_{it} + \beta_5 INFLAT_{it} + u_{it} \quad (5.A)$$

$$GROWTH2_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} + \beta_4 OPEN_{it} + \beta_5 INFLAT_{it} + u_{it} \quad (5.B)$$

Also I constructed and estimated following univariate and multivariate random effect models;

$$GROWTH1_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \varepsilon_i + u_{it} \quad (6.A)$$

$$GROWTH2_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \varepsilon_i + u_{it} \quad (6.B)$$

$$GROWTH1_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} + \varepsilon_i + u_{it} \quad (7.A)$$

$$GROWTH2_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} + \varepsilon_i + u_{it} \quad (7.B)$$

$$GROWTH1_{it} = \beta_0 + \beta_1 HUMRIGHT_{it} + \beta_2 INVEST_{it} +$$

$$+\beta_3EDUCEXP_{it}+\varepsilon_i+u_{it} \quad (8.A)$$

$$GROWTH2_{it}=\beta_0+\beta_1HUMRIGHT_{it}+\beta_2INVEST_{it}$$

$$+\beta_3EDUCEXP_{it}+\varepsilon_i+u_{it} \quad (8.B)$$

$$GROWTH1_{it}=\beta_0+\beta_1HUMRIGHT_{it}+\beta_2INVEST_{it}$$

$$+\beta_3EDUCEXP_{it}+\beta_4OPEN_{it}+\varepsilon_i+u_{it} \quad (9.A)$$

$$GROWTH2_{it}=\beta_0+\beta_1HUMRIGHT_{it}+\beta_2INVEST_{it}$$

$$+\beta_3EDUCEXP_{it}+\beta_4OPEN_{it}+\varepsilon_i+u_{it} \quad (9.B)$$

$$GROWTH1_{it}=\beta_0+\beta_1HUMRIGHT_{it}+\beta_2INVEST_{it}+$$

$$+\beta_3EDUCEXP_{it}+\beta_4OPEN_{it}+\beta_5INFLAT_{it}+\varepsilon_i+u_{it} \quad (10.A)$$

$$GROWTH2_{it}=\beta_0+\beta_1HUMRIGHT_{it}+\beta_2INVEST_{it}$$

$$+\beta_3EDUCEXP_{it}+\beta_4OPEN_{it}+\beta_5INFLAT_{it}+\varepsilon_i+u_{it} \quad (10.B)$$

In above equations, *it* subscript stands for the *i-th* country's observation value at time *t* for the relevant variable. β_{0i} represents country specific factors not considered obviously in the regression model, which can differ only across countries but not within a particular country or across time. ε_i notation is a time invariant stochastic term representing the country specific factors not regarded explicitly in the regression model. u_{it} notation shows error term of the regression model. Meantime logarithmic values of all variables were utilized in all analyses; hence, each model given in above equations is full-logarithmic model.

The dependent variable of the study is economic growth. Two different economic growth indicators were employed to find out the robustness of the empirical findings since empirical findings may vary across different indicators. I reported the list of dependent variables, their definitions, and the data sources in Table 1.

Table 1. List of Dependent Variables

Variable	Definition	Data Source
<i>GROWTH1</i>	GDP growth (annual %)	WDI
<i>GROWTH2</i>	GDP per capita growth (annual %)	WDI

Independent variables were chosen in the light of previous studies found in the literature and main hypothesis of the

study. The list of independent variables, their definitions, and the data sources are displayed in Table 2.

Table 2. List of Dependent Variables

Variable	Definition	Data Source
<i>HUMRIGHT</i>	Human Rights Protection Scores	Our World in Data Website
<i>INVEST</i>	Gross capital formation (% of GDP)	WDI
<i>EDUCEXP</i>	Current education expenditure, total (% of total expenditure in public institutions)	WDI
<i>OPEN</i>	Summation of Exports of goods and services (% of GDP) and Imports of goods and services (% of GDP)	WDI
<i>INFLAT</i>	Consumer price index (2010 = 100)	WDI

INVEST variable represents physical capital investment level, EDUCEXP variable stands for education investment, which is crucial for human capital accumulation, OPEN variable shows degree of openness, INFLAT variable is inflation and reflects economic and political instability in an economy. Openness, education investment, and physical capital investment are expected to have a positive impact on economic growth, while inflation is expected to have a negative effect on economic growth. An increase in the level of physical capital investment is anticipated to

increase economic growth by increasing production capacity, openness is expected to increase economic growth by augmenting production level via foreign trade and education investment is anticipated to have a positive impact on economic growth by rising the quality and accumulation of human capital, which is the basic input of production. On the other hand inflation as an indicator of economic and political instability is expected to affect economic growth negatively.

3. Estimation Results

Firstly I conducted four different panel unit root tests (i.e., Levin, Lin & Chu (LLC) test, Im, Pesaran and Shin (IPS) test, ADF-Fisher (ADFF) test, PP-Fisher (PPF) test) to see if the variables are stationary and the test results are shown in Table 3. As seen from the test findings, the null hypotheses of four panel unit root test are rejected at levels

for each variable; thus, each variable are stationary at level (i.e., I(0)). Having the stationarity of all variables at their original values hints that the all variables can be used at levels in the analyses and the estimated models will not be encountered with spurious regression problem.

Table 3. Panel Unit Root Test

	LLC (assumes common unit root process)	IPS (assumes individual unit root process)	ADFF (assumes individual unit root process)	PPF (assumes individual unit root process)
	Level	Level	Level	Level
<i>OPEN</i>	-5.2718	-6.5959	449.0520	486.2820
<i>P-value</i>	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
<i>INVEST</i>	-7.8846	-10.3320	513.1000	520.098
<i>P-value</i>	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
<i>INFLAT</i>	-14.9015	-15.2127	969.6230	884.9870
<i>P-value</i>	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
<i>EDUCEXP</i>	-15.0131	-6.0732	212.4440	229.5110
<i>P-value</i>	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
<i>GROWTH1</i>	-53.2469	-51.7425	2891.5300	2771.9900
<i>P-value</i>	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
<i>GROWTH2</i>	-53.3436	-52.0386	2911.4100	2860.1700
<i>P-value</i>	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
<i>HUMRIGHT</i>	-19.8859	-1.1240	701.8060	763.8810
<i>P-value</i>	0.0000	0.1305	0.0000	0.0000

The univariate and multivariate estimation results for two distinct economic growth indicators (i.e., GROWTH1 and GROWTH2 models in Equation 1A&B-5A&B) are given in Table 4 and 5 below. Hausman test results for

choosing between FEM and REM models at the 1% significance imply that fixed effect model is more suitable than random effect model and fixed effect estimation findings are reported in Table 4 and 5.

Table 4: Estimation Results for GROWTH1 Models

Models →	Eq. 1A	Eq. 2A	Eq. 3A	Eq. 4A	Eq. 5A
Constant	4.1437	3.8855	3.5627	3.4311	3.4504
P-value	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
HUMRIGHT	0.0618	0.0355	0.0573	0.0481	0.0726
P-value	0.0000	0.0000	0.0055	0.0209	0.0009
INVEST		0.0823	0.0731	0.0854	0.0833
P-value		0.0000	0.0000	0.0000	0.0001
EDUCEXP			0.0738	0.0751	0.0920
P-value			0.0171	0.0153	0.0041
OPEN				0.0219	0.0184
P-value				0.0404	0.0922
INFLAT					-0.0224
P-value					0.0022
R-square	0.0492	0.1200	0.2972	0.3053	0.3264
F-stat.	2.1868	5.3001	2.4648	2.5169	2.7328
P-value(F-stat)	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
Hausman	34.8638	34.5065	15.3552	17.7998	23.5414
P-value(Hausman)	0.0000	0.0000	0.0015	0.0014	0.0003
Selected Model	Fixed	Fixed	Fixed	Fixed	Fixed
Number of countries	126	117	92	92	85

In Table 4, HUMRIGHT variable possesses positive coefficient estimation and is statistically significant across all five models at least at %5 significance level; INVEST variable has positive coefficient estimation and is

statistically significant in all four models at %1 significance level; EDUCEXP variable possesses positive coefficient estimation and is statistically significant across all three models at least at %5 significance level; OPEN

variable gets positive coefficient estimation and is statistically significant in all two models at least at %10 significance level; and INFLAT variable takes negative coefficient estimation and is statistically significant at %1 significance level.

According to the estimation findings of Equation 5A; one percent increase in human right protection score leads to a jump in economic growth by %0.0726, one percent rise in

physical capital investment causes to an increase in economic growth by %0.0833, one percent jump in education investment induces to a rise in economic growth by %0.0920, one percent increase in openness leads to a jump in economic growth by %0.0184, and one percent rise in inflation causes to a decrease in economic growth by %0.0224. Each one of the five estimated models in Table 4 is statistically significant based on F-statistics of F-tests.

Table 5: Estimation Results for GROWTH2 Models

Models →	Eq. 1B	Eq. 2B	Eq. 3B	Eq. 4B	Eq. 5B
Constant	4.1213	3.8718	3.51522	3.3809	3.4076
P-value	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
HUMRIGHT	0.0662	0.0376	0.0625	0.0533	0.0780
P-value	0.0000	0.0000	0.0027	0.0109	0.0004
INVEST		0.0806	0.0720	0.0831	0.0820
P-value		0.0000	0.0000	0.0001	0.0001
EDUCEXP			0.0816	0.0831	0.0992
P-value			0.0088	0.0077	0.0021
OPEN				0.0235	0.0191
P-value				0.0286	0.0821
INFLAT					-0.0233
P-value					0.0015
R-square	0.0436	0.1214	0.2964	0.3067	0.3221
F-stat.	1.9291	5.3702	2.4557	2.5330	2.6802
P-value(F-stat)	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
Hausman	22.6314	26.4873	11.5461	14.3506	19.5834
P-value(Hausman)	0.0000	0.0000	0.0091	0.0063	0.0015
Selected Model	Fixed	Fixed	Fixed	Fixed	Fixed
Number of countries	126	117	92	92	85

In Table 5, HUMRIGHT variable possesses statistically significant positive effect on economic growth in all five models at least at %5 significance level; INVEST variable has statistically significant positive effect on economic growth across all four models at %1 significance level; EDUCEXP variable possesses statistically significant positive influence on economic growth in all three models at %1 significance level; OPEN variable has statistically significant positive effect on economic growth in all two models at least at %10 significance level; and INFLAT variable possesses statistically significant negative impact on economic growth at %1 significance level.

As can be deduced from the estimation results of Equation 5B; one percent improvement in human right protection score causes to an increase in economic growth by %0.0780, one percent jump in physical capital investment induces to an increase in economic growth by %0.0820, one percent increase in education investment leads to a jump in economic growth by %0.0992, one percent rise in openness causes to a rise in economic growth by %0.0191, and one percent increase in inflation leads to a drop in economic growth by %0.0233. According to the F-test findings, each one of the five models in Table 5 is statistically significant.

As a result, in parallel to prior expectations, positive statistically significant influence on economic growth was

identified for the variables of human right protection, physical capital investment, education investment, openness whereas negative statistically significant effect on economic growth was identified for the variable of inflation. Regarding to the magnitude of each variable influence on economic growth; education investment is in the first rank, physical capital investment is in the second rank, human right protection is in the third rank, inflation is in the fourth rank, and openness is in the fifth rank.

4. Conclusion

In this study I investigate the association between human rights and economic growth by employing two measures of economic growth. The analyses are conducted for developing countries and the data used in the analyses are unbalanced running from 1961-2017. The hypothesis of the study claims that improvement in human right protection score enhances economic growth in an economy. The reasoning behind of this claim is that countries with higher human right scores may realize higher economic growth by attracting more foreign direct investment and accumulating more human capital. Firstly panel unit root tests were implemented to find out if the variables are stationary and the test results indicated that each variable are stationary at level. Therefore I used each variable at levels in the analyses without spurious regression problem.

According to the estimation findings, in line with prior expectations, positive statistically significant impact on economic growth was obtained for the variables of human right protection, physical capital investment, education investment, openness while negative statistically significant impact on economic growth was obtained for the variable of inflation. In regard to the magnitude of each variable effect on economic growth; education investment is in the first rank, physical capital investment is in the second rank, human right protection is in the third rank, inflation is in the fourth rank, and openness is in the fifth rank.

In sum, countries aiming to realize higher economic growth, besides the other determinants of economic growth, must pay attention to human right protection and implement policies that prioritizing human right protection.

References

- Abbott, A., & De Vita, G. (2011). Revisiting The Relationship Between Inflation and Growth: A Note on The Role of Exchange Rate Regimes. *Economic Issues*, 16(1), 37-52.
- Ali U., Shan W., Wang J. J., Amin A. (2018). Outward Foreign Direct Investment and Economic Growth In China: Evidence From Asymmetric ARDL Approach. *Journal of Business Economics and Management*, 19(5), 706-721.
- Atigala, P., Maduwanthi, T., Gunathilake, V., Sathsarani, S., & Jayathilaka, R. (2022). Driving The Pulse of The Economy or the Dilution Effect: Inflation Impacting Economic Growth. *Plos One*, 17(8), 1-17.
- An, H., Zou, Q., & Kargbo, M. (2021). Impact of Financial Development on Economic Growth: Evidence from Sub-Saharan Africa. *Australian Economic Papers*, 60, 226-260.
- Baharumshah, A. Z., Slesman, L., & Wohar, M. E. (2016). Inflation, Inflation Uncertainty, and Economic Growth in Emerging and Developing Countries: Panel Data Evidence. *Economic Systems*, 40(4), 638-657.
- Bilas, V. (2020). FDI and Economic Growth in EU13 Countries: Cointegration and Causality Tests. *Journal of Competitiveness*, 12(3), 47-63.
- Blume, L., & Voigt, S. (2007). The Economic Effects of Human Rights. *Kyklos*, 60(4), 509-538.
- Cole, W. M. (2016). The Effects of Human Rights on Economic Growth, 1965 to 2010. *Sociology of Development*, 2(4), 375-412.
- Cole, W. M. (2017). Too Much of A Good Thing? Economic Growth and Humanrights, 1960 to 2010. *Social Science Research*, 67, 72-90.
- De la Cruz, J. (2020). Financial Development and Economic Growth: New Evidence. *Economía*, 43(85), 47-64
- Desminter, Vidriza, U., Supriadi, Y.N., & Alias, M.N. (2023). The Effect of Trade, Foreign Direct Investment, Expenditure, and Inflation on Economic Growth: Evidence from Members of The G20. *Quality - Access to Success*, 24(194), 243-247.
- Emini, E. (2021). The Impact of Economic Freedom on Growth Prospects of Southeast European Countries. *Economic Vision - International Scientific Journal in Economics, Finance, Business, Marketing, Management & Tourism*, 8(15/16), 51-59.
- Eggoh, J.C., & Khan, M. (2014). On The Nonlinear Relationship Between Inflation and Economic Growth. *Research in Economics*, 68(2), 133-143.
- Galodikwe, I. K., & Mah, G. (2023). Budget Deficit and Economic Growth in BRICS Countries: Panel Approach. *African Journal of Business & Economic Research*, 18(2), 295-317.
- Gouider, A., Nouira, R., & Saafi, S. (2022). Re-Exploring The Nexus Between Economic Freedom and Growth: Is There A Threshold Effect?. *Journal of Economic Development*, 47(3), 147-167.
- Guru, B.K., & Yadav, I.S. (2019). Financial Development and Economic Growth: Panel Evidence from BRICS. *Journal of Economics, Finance & Administrative Science*, 24(47), 113-126.
- Herzer, D. (2012). How Does Foreign Direct Investment Really Affect Developing Countries Growth?. *Review of International Economics*, 20(2), 396-414.
- Lau, W.Y., & Yip, T.M. (2019). The Nexus between Fiscal Deficits and Economic Growth in ASEAN. *Journal of Southeast Asian Economies*, 36(1), 25-36.
- Li, X., & Liu X. (2005). Foreign Direct Investment and Economic Growth: An Increasingly Endogenous Relationship. *World Development*, 33(3), 393-407.
- Nazari, M., Asadi, E., & Imanian, M. (2023). Uncertainty, budget deficit and economic growth in OPEC member countries. *Energy Sources Part A: Recovery, Utilization & Environmental Effects*, 45(2), 3519-3529.
- Oroud, Y., Almahadin, H.A., Alkhazaleh, M., & Shneikat, B. (2023). Evidence From An Emerging Market Economy on The Dynamic Connection Between Financial Development and Economic Growth. *Research in Globalization*, 6, Article 100124., 1-5.
- Piatek, D., Szarzec, K., & Pilc, M. (2013). Economic Freedom, Democracy and Economic Growth: A Causal Investigation in Transition Countries. *Post-Communist Economies*, 25(3), 267-288.
- Quiroga, G.C., Alana, L.A.G., & Larrate A.M. (2022). The Impact of China's FDI on Economic Growth: Evidence from Africa with A Long Memory Approach. *Emerging Markets Finance & Trade*, 58(6), 1753-1770.
- Sharma, S., & Sharma, S.K. (2019). Financial Development and Economic Growth in Selected Asian Economies: A Dynamic Panel ARDL Test. *Contemporary Economics*, 14(2), 201-218.

Araştırma Makalesi • Research Article

The Impact of the Natural Resources Rents on the Economic Growth: The Case of Qatar *

Doğal Kaynak Kazancının Ekonomik Büyümeye Etkisi: Katar Örneği

Erdal Arslan ^a

^a Assoc. Prof. Dr., Selçuk University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Konya, Türkiye.
Orcid ID: 0000-0003-4892-296

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 15 Eylül 2023

Düzeltilme tarihi: 25 Eylül 2023

Kabul tarihi: 25 Ekim 2023

Anahtar Kelimeler:

Doğal Kaynaklar

Ekonomik Büyüme

Kaynak Laneti

ARTICLE INFO

Article history:

Received at September 15, 2023

Received in revised form September 25, 2023

Accepted at October 25, 2023

Keywords:

Natural Resources

Economic Growth

Resource Curse

ÖZ

Bu çalışma, Katar'da doğal kaynak kazancının ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ölçmeyi ve başta petrol ve gaz olmak üzere doğal kaynaklar açısından zengin olan bu ülkede kaynak lanetinin geçerli olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışmada, ARDL modeli ve (1985-2017) dönemine ait zaman serisi kullanılmıştır. Araştırma sonucu, Katar'da doğal kaynakların getirisi ile ekonomik büyüme arasında eş-bütünleşme ilişkisi olduğunu göstermiştir. Çalışmanın ampirik bulguları, doğal kaynakların uzun vadede ekonomik büyüme üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kaynak lanetinin risklerinin Katar için de geçerli olduğu söylenebilmektedir.

ABSTRACT

This study aimed to measure the impact of natural resource returns on the economic growth in Qatar, in an attempt to find out whether the resource curse is valid in this country which is abundant in natural resources, especially oil and gas. For this purpose, ARDL model and the time series for the period (1985-2017) were used. The experimental results of the study showed a co-integration relationship between the returns of natural resources and the economic growth in Qatar. The empirical findings of the study show that the natural resources have a negative and significant impact on the economic growth in the long run. Therefore, we can say that the risks of the resource curse apply to Qatar.

1. Introduction

Throughout the ages, natural resources have played a fundamental role in creating prosperity in a number of countries that we now describe as developed. However, in the past few decades, there have been relatively few examples of the countries that are rich in natural resources. Norway and Botswana are mentioned as examples of the countries that have been able to use their resources in an effective manner. However, despite their resources, most resource-rich countries experienced a relatively low (negative) growth. This negative pattern of growth of

resource-rich countries, and in general the pattern of poor economic and social performance is called the Resource Curse (Kolstad and Wiig, 2009). The resource curse, a concept that clarifies the contradiction between the increase in natural resources (non-renewable ones such as oil and gas) that leads to less economic growth and the emergence of negative results for development and vice versa. The idea that natural resources may be a curse rather than a blessing has begun to emerge in the debates that had taken place in 1950s and 1960s on the economic problems of low and middle income countries (Venables, 2016). This term was used for the first time by the economist Richard Auty in 1993 in his book entitled: Sustaining development in

mineral economies: the resource curse thesis. He described how the rich-natural re-source countries of low-income have failed to use that wealth to boost the growth of their economies compared to those countries of high-income which do not have those resources and achieve high growth rates (Sachs and Warner, 1995).

In spite of the positive role that natural resource revenues play in the economies of rich countries through their contribution to capital formation, GDP, financing the public budget, and raising the volume of total exports, these revenues have significant and serious negative repercussions, which may lead to deepening the economic structural imbalance of these countries and leading it towards more dependence on those resources on the one hand, and raising unemployment rates on the other hand, through exposing the economy to these countries to the Dutch disease theory, which is considered by researchers and scholars as a theory explaining the curse of natural resources. It is a concept that clarifies the apparent relationship between the increase in the discoveries of natural resources and the decrease in production in the industrial sector. The concept was given to the Dutch in 1977 when it is referred to by the British Magazine the Economist. It refers to the serious structural problems faced by the Dutch economy as a result of the great boom in oil revenues after the discovery of oil and gas in the North Sea (Corden, 1984).

Several experimental and theoretical studies dealt with the relationship between the abundance of natural resources on the one hand, and the achievement of economic growth on the other hand. Most studies have concluded that the abundance of natural resources leads to a slowdown in economic growth rates in countries rich in these re-sources. Among the studies that dealt with this relationship, the study carried out by the two economists Sachs and Warner in 1995 related to a number of countries rich in natural resources for the time period 1971-1989, which is one of the first and most important applied studies in this field. In addition, the study of Auty (1993), Gelb and Associates (1988) and Gylfason and Zoega (2006) mentioned studies concluded that the abundance of natural resources leads to a slowdown in the economic growth rates in the countries rich in these resources. Aali (2012) study which examined the Dutch disease viability for 124 different countries, using the analysis of panel data during the period 1990-2010. For this purpose, the researcher created 6 different models using the following variables: per capita from gross domestic product, share of fixed capital formation in gross domestic product, human development index, share of natural resource exports from gross domestic product, real effective exchange rate index, and labor force variable. The results of the created and tested models in the study showed that there is no evidence of the validity of the Dutch disease in the studied countries for the covered period. Also, Yürük (2008) study which examined the phenomenon of Resource Curse in Russia through the mechanism of the Dutch disease. In the light of the reached findings, the researcher found that the

Russian economy has the symptoms of the Dutch disease. Anisa and Mustaf (2014) studies aimed to clarify the impact of oil use and its revenues on the economic growth in Algeria. The researcher concluded that the increasing rate of oil use and its revenues has a negative impact by limiting the growth of strategic sectors. The researcher added that the wealth resulted from the Oil revenue is only ostensibly represented in the growth of macroeconomic indicators, and therefore Algeria is suffering from the resource curse. In contrast, Mehar at al. (2018) study which examined the relationship between the natural resource revenues and economic growth for the case of Paki-stan and India during the period 1970-2017. The study used the Co-integration method to study the long-term relationship between the variables of the study.

The study concluded that total natural resources have a positive and important impact on the economic growth in Pakistan and India. The study, also, concluded that there is a co-integration relationship between the study variables in the both countries. On the other hand, the study of Şanlısoy and Ekinci (2019) which examined the validity of the symptoms of Dutch disease in the Azerbaijani economy for the time period (2001Q1-2018Q2), using two variables (prices of crude oil and real GDP). The study concluded that there is no evidence of the validity of Dutch disease in the Azerbaijani economy during the studied period. Hamdi and Sbia (2013) study aimed to examine the dynamic relationship between oil revenues and both the government spending and economic growth in Bahrain during the period 1960-2010, using Co-integration method. The study concluded that oil revenues represent the main source of the economic growth and it is the main channel through which the government spending is funded.

The study of Ahmad and Masan (2015) which examined the short-term and long-term relationships between real oil revenues and both real government spending and real GDP in Oman, using Co-integration method. The study found that government spending is the main source of the economic growth in the short-term and long-term. In addition, the study found a co-integration relationship between the three studied variables. In his research, Tsani (2013), examined the relationship between governance, resource financing and institutional factors by applying it to several countries rich in natural resources. The results of the study showed that there is a positive significant relationship between financing natural resources and institutional factors, as independent variables, and governance, as a dependent variable. The results also showed that financing natural resources can explain what is known as the "phenomenon of Resource Curse".

2. Methodology, Data Sources, Model Specification

This study uses the empirical method in studying and analyzing the relationship between economic growth, as a dependent variable, and fixed capital formation, natu-ral

resources rents and exports, as independent variables, through the use of time series analysis methods represented in the co-integration method ARDL. The study data for the model was approved on an annual basis for the period (1985-2017), and this data were taken from the base of the World Bank and the Organization of Islamic Cooperation (SESRIC). The data and symbols used in the analysis of the model to be estimated showed in table 1.

Table 1: Variables and Their Sources

Symbol	Variable	Source
RGDP	Gross Domestic Product	SESRIC
EXP	Exports	SESRIC
K	Fixed capital formation	SESRIC
TNRR	Natural Resources Rents	The World Bank

The model has been formulated as follows:

$$RGDP_t = F(REXP_t, K_t, TNRR_t)$$

The log – linear formulation of the model is:

$$\ln RGDP_t = \beta_0 + \beta_1 \ln REXP_t + \beta_2 \ln K_t + \beta_3 \ln TNRR_t + \mu_t \quad (1)$$

Where:

$$\mu_t = \text{Random Error;}$$

$$\beta_0 = \text{Constant or intercept.}$$

3.1. Descriptive Statistics

The results of the descriptive analysis presented in Table 2 show that the total rents of natural resources are highly volatile compared to the formation of fixed capital, exports and economic growth. Jarque-Bera estimates confirm the natural state of the variables (economic growth, total returns of natural resources, exports, and fixed capital formation). The correlation matrix analysis indicates that there is a negative correlation between the total returns of natural resource and economic growth. The relationship between exports and economic growth is positive. The relationship between capital formation and economic growth is also positive.

Table 2: Descriptive Statistics and Correlation Matrix

Variables	LnRGDP _t	LnEXP _t	LnK _t	LnTNRR _t
Mean	24.56178	23.32415	22.90136	3.468313
Median	24.37047	23.11905	22.70580	3.454602
Maximum	25.87566	25.60982	25.01478	3.890359
Minimum	23.48270	21.41344	20.88873	2.731283
Std. Dev.	0.855347	1.457734	1.454637	0.244126
Skewness	0.322659	0.247150	0.112355	-1.191994
Kurtosis	1.584631	1.538289	1.454889	4.738930
Jarque-Bera	3.327095	3.273780	3.352063	11.97251
LnGDP _t	1			
LnEXP _t	0.980	1		
LnK _t	0.983	0.977	1	
LNTNRR _t	-0.283	-0.1137	-0.2353	1

3.2. Unit Root Tests

Most time series of economic variables are characterized by non-stationary because they contain the unit root. The presence of the unit root in any time series results in an average independence and variance from time to time. In empirical models, when a regression relationship is made to time series that actually contain the unit root, it results in a spurious regression between them and problems in econometric analysis (Narayan et al., 2008). Therefore, the co-integration test requires that the time series of the variables to be stationary of the same order. To find out the order of integration, the Dickey-Fuller (ADF) test is used according to the following models:

Trend Model

$$\Delta y_t = \alpha_0 + \beta y_{t-1} + \sum_{i=1}^{p-1} \beta_i \Delta y_{t-i} + u_t \dots \dots \dots (2)$$

Constant and Trend Models

$$\Delta y_t = \alpha_0 + \beta y_{t-1} + \sum_{i=1}^{p-1} \beta_i \Delta y_{t-i} + \alpha_1 t + u_t \dots \dots \dots (3)$$

Where Δ refers to the first difference and y_t refers to the variable of which time series stationary to be examined (GDP logarithm). For analyzing the time series stationary, the hypotheses were put in the unit root tests, ADF and PP, as follows:

$$H0: \beta = 0 \text{ The unit has root, the series is non-stationary}$$

$$H1: \beta \neq 0 \text{ The unit has no root, the series is stationary}$$

Table 3 shows the results of unit root tests for all data as follows:

Table 3: Results of the Unit Roots Tests

Variables	Augmented Dickey–Fuller (ADF)				Order of Integration
	Level		First Difference (Δ)		
	Constant	Constant and Trend	Constant	Constant and Trend	
<i>LnRGDP_t</i>	0.165141 (0.9657)	-2.154620 (0.5703)	-3.791730 (0.0073)***	-3.776397 (0.0317)**	<i>I(1)</i>
<i>LnEXP_t</i>	-0.327348 (0.9099)	-2.392861 (0.3760)	-5.143846 (0.0002)***	-5.047179 (0.0016)***	<i>I(1)</i>
<i>LnK_t</i>	0.025234 (0.9542)	-2.909497 (0.1729)	-5.552291 (0.0001)***	-5.410301 (0.0006)***	<i>I(1)</i>
<i>LnTNRR_t</i>	-2.190973 (0.2133)	-2.285814 (0.4292)	-5.037943 (0.0003)***	-5.230141 (0.0010)***	<i>I(1)</i>
Variables	Phillips–Perron (PP)				Order of Integration
	Level		First Difference (Δ)		
	Constant	Constant and Trend	Constant	Constant and Trend	
<i>LnRGDP_t</i>	0.373562 (0.9786)	-2.016825 (0.5703)	-3.816204 (0.0068)***	-3.823820 (0.0286)**	<i>I(1)</i>
<i>LnEXP_t</i>	-0.377727 (0.9015)	-2.595323 (0.2847)	-5.143846 (0.0002)***	-5.047179 (0.0016)***	<i>I(1)</i>
<i>LnK_t</i>	0.017672 (0.9535)	-2.965776 (0.1569)	-5.605808 (0.0001)***	-5.442967 (0.0006)***	<i>I(1)</i>

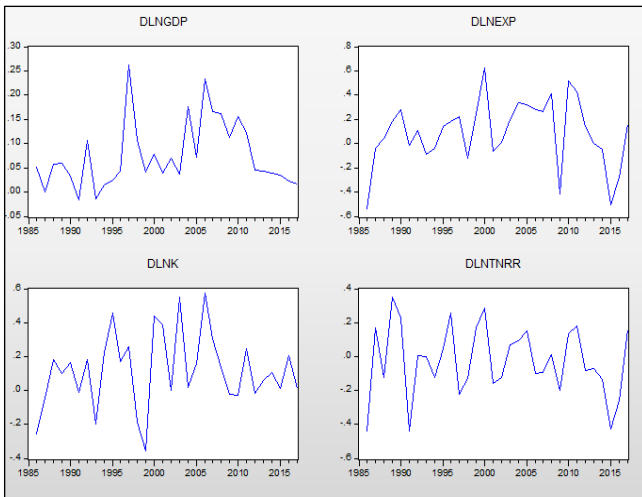

$LnTNRR_t$	-2.136671 (0.2324)	-2.467984 (0.3406)	-6.231670 (0.0000)***	-7.404621 (0.0000)***	$I(1)$
------------	-----------------------	-----------------------	--------------------------	--------------------------	--------

Note: “***” and “**” represent statistical significance at 5%, and 1% respectively

From Table 3, in the light of the results of the two tests, it is clear that all study variables (LnRGDP, LnEXP, LnK, LnTNRR) are non-stationary in level, that is, their coefficients have a unit root. We cannot reject the null hypothesis that says the time series has a unit root, which means that it is non-stationary at the level $I(0)$. After studying time series using the first differences method, it was found that all the variables are stationary at the first difference because the probability value is less than the significance levels % 1 or 5%, so we reject the null hypothesis and accept the alternative hypothesis that the variables are stationary at the first difference. This means that they are stationary of the order $I(1)$.

Figure 1 shows that all the variables (economic growth, exports, fixed capital, total returns to natural resources) studied in the model are stationary of the same order $I(1)$. Since the variables are stationary in the first differences and the sample size is small, we can examine the co-integration relationships between the variables by using ARDL model in the next section.

Figure 1: Stationary Series with Differences

3.3. ARDL Bounds Testing Approach to Co-integration

The ARDL method based on the UECM model and the ARDL Bound Testing Approach proposed by Pesaran et al. (2001) is the most appropriate model for examining the existence of a co-integration relationship between the model variables in the long term. The only condition for applying this test is that the order of integration of any of the variables is not $I(2)$ [which had already confirmed in our study, as the variables under study are stationary at the level $I(1)$]. ARDL Method can be also applied if the sample size is small, which is the opposite of most classical co-integration models that require a large sample size for the results to be more efficient.

Co-integration is tested according to the UECM model as follows:

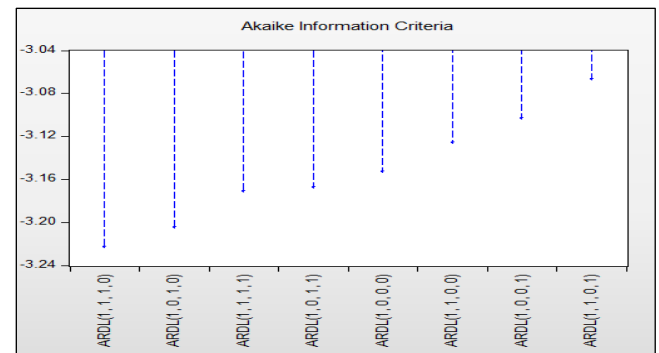
$$\begin{aligned} \Delta LnGDP_t = & \alpha_0 + \beta_1 LnEXP_{t-1} + \beta_2 LnK_{t-1} \\ & + \beta_3 LnTNRR_{t-1} + \sum_{i=1}^p \gamma_1 \Delta LnEXP_{t-1} \\ & + \sum_{i=1}^p \gamma_2 \Delta LnK_{t-1} + \sum_{i=1}^p \gamma_3 \Delta LnTNRR_{t-1} \\ & + u_t \dots \dots \dots \dots \dots \dots \dots \dots \dots (4) \end{aligned}$$

In order to test the existence of the co-integration between variables in the model, the hypotheses are formulated as follows:

$$H_0: \beta_{LnGDP} = \beta_{LnEXP} = \beta_{LnK} = \beta_{LnTNRR} = 0 \text{ (No Co-integration).}$$

$$H_1: \beta_{LnGDP} = \beta_{LnEXP} \neq \beta_{LnK} \neq \beta_{LnTNRR} \neq 0 \text{ (Co-integration).}$$

The bounds testing is based on the F-statistics, and the decision is as follows: If the value of F-stat is greater than the upper bound of the critical values, we reject the null hypothesis (H_0) that there is no co-integration relationship and we accept the alternative hypothesis (H_1) that there is a co-integration relationship between the model variables. However, if the F-stat is less than the lower bound of critical values, we accept the null hypothesis (H_0) that there is no co-integration relationship. If the critical value of Fischer statistic F lies between the upper and lower bound of critical values proposed by Pesaran and al. (2001), then we cannot decide. Before estimating the model, based on the Akaike criterion, lag length for all the model variables should be determined. Figure 2 shows the results of the optimal lag length, in which the optimal model ARDL (1,1,1,0) is chosen because it gives the lowest value for the Akaike criterion.

Figure 2: Selection Optimal Model ARDL According to Akaike Criterion

After determining the optimal lag, the F test is used to investigate whether there is a co-integration relationship between the model variables. Table 4 shows the results of the bound testing for Co-integration.

Table 4: Results from Bounds Tests

Dependent Variable	F-statistic	K
LnGDP _t	9.21	3
Critical Value		
Significance Level	Lower Bound I(0)	Upper Bound I(1)
10%	2.72	3.77
5%	3.23	4.35
2.5%	3.69	4.89
1%	4.29	5.61

Table 4 shows that F-stat is greater than the upper bound of the critical values at different significant levels (1%, 5%, 10%), and therefore we reject the null hypothesis (H0) that there is no long-term equilibrium relationship and accept the alternative hypothesis (H1) That there is a long-term relationship between the study variables.

Table 4 shows that F-stat is greater than the upper bound of the critical values at different significant levels (1%, 5%, 10%), and therefore we reject the null hypothesis (H0) that there is no long-term equilibrium relationship and accept the alternative hypothesis (H1) That there is a long-term relationship between the study variables.

3.4. Long Run Relationship

The ARDL model that will be used in analyzing the long-term relationship between variables is constructed as follows:

$$LnGDP_t = \alpha_0 + \beta_1 LnEXP_{t-1} + \beta_2 LnK_{t-1} + \beta_3 LnTNR_{t-1} + u_t \dots \dots \dots (5)$$

Table 5: Long Run Long Results ARDL (1,1,1,0)

Regressor	Coefficient	Standart Error	Probability
C	5.028	1.264	0.0005***
<i>LnEXP_{t-1}</i>	0.303	0.103	0.0074**
<i>LnK_{t-1}</i>	0.287	0.112	0.0167**
<i>LnTNR_{t-1}</i>	-0.306	0.148	0.0494**

Note: “***” and “**” represent statistical significance at 5%, and 1% respectively.

Table 5 shows the results of long-term coefficients. There is a positive relationship with statistically significance 5% between exports and economic growth (RGDP). The results showed that an increase in exports of 1 percent leads to a 0.30 percent increase in economic growth RGDP. Fixed capital formation has a positive effect on economic growth (RGDP) in the long run. The results showed that the increase in fixed capital formation by 1 percent leads to a rise in economic growth (RGDP) by 0.28 percent. The returns of

natural resources have a negative impact on economic growth (RGDP), and these results are consistent with the resource curse view, which states that the abundance of natural resources leads to low economic growth in the long run. The results showed that the increase in the returns of natural resources by 1 percent leads to a decrease in the economic growth (RGDP) product by 0.30 percent.

3.5. Short Run Relationship

After obtaining the long-term relationship according to ARDL model, the ECM model, representing the short-term dynamics (short-term relationship) between the independent and dependent variables, is estimated according to the following formula:

$$\Delta LnGDP_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^p \gamma_1 \Delta LnEXP_{t-1} + \sum_{i=1}^p \gamma_2 \Delta LnK_{t-1} + \sum_{i=1}^p \gamma_3 \Delta LnTNR_{t-1} + \Delta ECM_{t-1} + u_t \dots \dots \dots (6)$$

Table 6: Error Correction Model Results ARDL (1,1,1,0)

Regressor	Coefficient	Standart Error	Probability
C	5.028	0.773	0.000***
<i>ΔLnEXP_{t-1}</i>	0.184	0.033	0.000***
<i>ΔLnK_{t-1}</i>	0.022	0.036	0.542
ECM(-1)	-0.42	0.064	0.000***

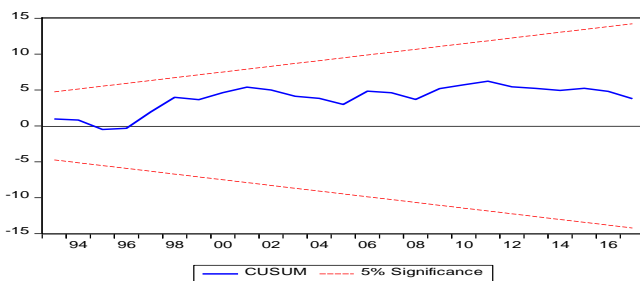
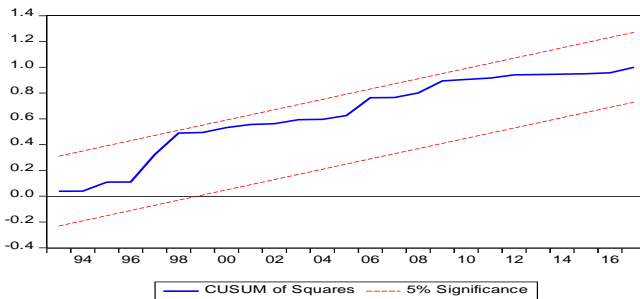
Note: “***” and “**” represent statistical significance at 5%, and 1% respectively.

The results in table 6 reflect the short-term relationships. The exports have a direct relationship with the gross domestic product, and they are statistically significant in the short term. The increase in exports by 1% in the short term leads to an increase in economic growth (RGDP) by 0.18%. Also, the fixed capital formation has a positive relationship with the gross domestic product in the short-run but not statistically significant. In the short term, the negative indication and the statistical significance of the error correction coefficient (-0.42) in the above table indicate that the error correction mechanism works and indicates a long-term balance relationship between the model variables. In addition, the Error Correction model ECM (-1) refers to the speed of adjustment from short term disequilibrium to long term equilibrium. The coefficient of the ECM (-1) or the speed of adjustment to equilibrium for the ARDL estimate is -0.42, indicating that the deviation of variables from the short to the long term equilibrium is significantly adjusted and corrected by 0.42 % annually for Qatar.

Table 7: Results of Diagnostic Tests

Diagnostic Tests	χ^2 statistic	Probability
Breusch-Godfrey Serial Correlation LM	0.207843	0.9278
White Heteroskedasticity	22.70464	0.5373
ARCH	1.606181	0.2050
Jarque-Bera	0.536809	0.764598
Ramsey RESET	0.007374	0.9323

After we have evaluated the model and proven the co-integration relationship between the variables, and to ensure the quality of the estimated model and its absence from econometric problems, we will apply some diagnostic tests. Through Table 7 the results of the diagnostic tests indicate that the model. It also passes all the diagnostic tests against serial correlation, heteroscedasticity, and normality of errors. The Ramsey RESET test also suggests that the model is well specified. The ARCH statistics also indicate that the null hypothesis that the variance of the random error limit is fixed in the estimated model has not been rejected. Once the Error Correction Model given by equation (6) has been estimated, the cumulative sum of recursive residuals CUSUM and the CUSUM of square are applied to assess the parameter stability (Pesaran and Pesaran, 1997). Graphs 2 and 3 plot the results for (CUSUM) and (CUSUMSQ) tests. The findings indicate the absence of any instability of the coefficients because the plot of the (CUSUM) and (CUSUMSQ) statistic fall inside the critical bands of the 5% confidence interval of parameter stability.

Figure 3: Cumulative Sum of Recursive Residual**Figure 4:** Cumulative sum of square of recursive residual

4. Conclusions

The main objective of this study is to examine the effect of both exports and natural resources revenues on economic growth in Qatar during the time period (1985-2017) using the bound testing approach (ARDL). A number of conclusions have been reached in this study: the time series stationary test for the variables that frame the research was applied using the unit root tests augmented Dickey-Fuller and Philips - Perron (PP, ADF), and it was found that the variables (LnRGDP, LnEXP, LnK, LnT-NRR) are stationary at the first difference $I(1)$, and there are no integrated variables of the order $I(1)$. Thus, the co-integration method can be applied using the ARDL model. The results showed that there is a long-term equilibrium relationship (co-integration) among the research variables. There is a statistically significant relationship between the gross domestic product and both exports and the fixed capital formation, and a negative relationship with statistical significance between the returns of natural resources and economic growth (RGDP) in the long term, which may indicate the exposure of the Qatari economy to the phenomenon of "the resources curse". The results of the short-term relationship showed a positive and significant effect of exports on the gross domestic product, while this significant effect between the accumulation of capital and gross domestic product in the Qatari economy is absent.

References

- Kolstad, I., & Wiig, A. (2009). *Political Economy Models of the Resource Curse: Implications for Policy And Research*. https://www.africaportal.org/documents/689/SAIIA_Occasional_Paper_40.pdf, (Erişim: 20.02.2022)
- Venables, A. J. (2016). Using Natural Resources for Development: Why Has It Proven So Difficult? *Journal of Economic Perspectives*, 30(1), 161-84.
- Sachs, J. D., & Warner, A. M. (1995). Natural Resource Abundance and Economic Growth (No. w5398). *National Bureau of Economic Research*. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w5398/w5398.pdf, (Erişim: 10.03.2023)
- Corden, W. M. (1984). Booming Sector and Dutch Disease Economics: Survey and Consolidation. *Oxford Economic Papers*, 36(3), 359-380.
- Auty, R. (1993). *Sustaining Development In Mineral Economies: The Resource Curse Thesis*. London: Routledge.
- Gelb, A. H. & Associates (1988). *Oil Windfalls: Blessing or Curse?* New York: Oxford University Press.
- Gylfason, T., & Zoega, G. (2006). *Natural Resources and Economic Growth: The Role of Investment*. *World Economy*, 29(8), 1091-1115.
- Aali, A. (2012). *Hollanda Hastalığı Üzerinde Ampirik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

- Yürük, M. S. (2008). *Kaynakların Laneti Olgusu: Rusya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Anisa, R. & Mustaf, B. (2014), Exhausted Natural Resources and their Impact on Economic Growth: A Case Study of Petroleum in Algeria, *Recherchers Economiques Manageriales*, 8(1), 293-314.
- Mehar, M. R., Hasan, A., Sheikh, M. A., & Adeb, B. (2018). Total Natural Resources Rent Relation with Economic Growth: The Case of Pakistan and India. *European Journal of Economic and Business*, 3(3), 14-22.
- Şanlısoy, S., & Ekinci, R. (2019). Azerbaycan Ekonomisinin Hollanda Hastalığı Açısından Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(2), 595-608.
- Hamdi, H., & Sbia, R. (2013). Dynamic Relationships Between Oil Revenues, Government Spending and Economic Growth in an Oil-Dependent Economy. *Economic Modelling*, 35, 118-125.
- Ahmad, A. H., & Masan, S. (2015). Dynamic Relationships Between Oil Revenue, Government Spending and Economic Growth in Oman. *International Journal of Business and Economic Development*, 3(2), 93-115.
- Tsani, S. (2013). Natural resources, governance and institutional quality: The role of resource funds. *Resources Policy*, 38(2), 181-195.
- World Bank: <https://www.worldbank.org/> (Erişim: 10.02.2022)
- Organization of Islamic Cooperation: <http://www.sesric.org/oicstat-ar.php> (20.03.2022)
- Narayan, Paresh and Smyth, Russell. (2008). "Energy Consumption and Real GDP in G7 Countries: New Evidence from Panel Co-integration with Structural Breaks". *Energy Economics*, 30(5), 2331-2341.
- Pesaran, M.H., Shin, Y. & Smith, R.J. (2001). Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships. *Journal of Applied Econometrics*, 16, 289-326.
- Pesaran, M. & Pesaran, B. (1997). *Working with Microfit 4.0: Interactive Econometric Analysis*. Oxford: Oxford University Press.

Araştırma Makalesi • Research Article

Arazi Toplulaştırma Uygulamalarında Çiftçi Algılarının Belirlenmesi: Tekirdağ Malkara Yörük Köyü Örneği

Determining Farmers' Perceptions in Land Consolidation Transactions: The Case of Tekirdağ Malkara Yörük Village

Elif İyisöz Bulut^a Gökhan Unakitan^b

^a Tekirdağ Tapu ve Kadastro Müdürlüğü 59030, Tekirdağ/Türkiye.

ORCID: 0000-0003-3923-2856

^b Prof. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 59030, Tekirdağ/Türkiye.

ORCID: 0000-0002-9824-5975

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: dd month yyyy

Düzeltilme tarihi: dd month yyyy

Kabul tarihi: dd month yyyy

Anahtar Kelimeler:

Arazi toplulaştırma

Çiftçi algısı

Faktör analizi

ARTICLE INFO

Article history:

Received month dd, yyyy

Received in revised form month dd, yyyy

Accepted month dd, yyyy

Keywords:

Land consolidation

Farmer perception

Factor analysis

ÖZ

Arazi toplulaştırma parçalanmış ve dağınık parsellerin birleştirilerek bu tarlalardaki su ve yol ağının düzenlenmesi olarak tanımlanır. Bununla birlikte, sosyal ve kültürel çalışmaların yeterli yapılması da gereklidir. Bu çalışma ile Tekirdağ İli Malkara ilçesi Yörük köyündeki çiftçilerin devam eden arazi toplulaştırma süreci ile ilgili düşüncelerini, toplulaştırmayı benimsemeye etkili faktörlerin ve toplulaştırmadan kaynaklanan sorunlar incelenmesi amaçlanmıştır. Arazi toplulaştırmasına üreticilerin bakış açılarını değerlendirebileceği parselasyon öncesi ve sonrası bilgiler, yol ve sulama bağlantıları, üretim kaynakları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmada Tekirdağ İli Malkara ilçesi Yörük köyünden 50 işletme sahibi ile anket yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre arazi toplulaştırması sonrasında ortalama parsel sayısı 10,14'den 8,24'e düştüğü belirlenmiştir. Ayrıca toplulaştırma öncesinde işletmelerin 32'inde sulama ağının mevcut olduğu ancak toplulaştırma sonrasında suyun şebeke düzeyinde dağıtımının henüz tamamlanmadığı anlaşılmıştır. Yapılan çalışmada, çiftçilerin bilgilendirme toplantısına %66 oranında katılımın olmasına karşın %90'nının toplulaştırma için muvafakat vermedikleri saptanmıştır. Faktör analizi sonucunda çiftçilerin arazi toplulaştırma ile ilgili yargıları beş başlık altında toplanmış olup bunlar "bilgilendirme", "ekonomik memnuniyet", "yapısal memnuniyet", "toplumsal değişiklikler" ve "tarımsal memnuniyet" başlıklarıdır. Bilgilendirmelerin çoğunluğunun arkadaş, komşu ve muhtar tarafından yapılmasının bu durumu etkilediği düşünülebilir. Bu nedenle arazi toplulaştırılmasında yetkili kurumlar tarafından çiftçilere daha kapsamlı ve uzun vadeli eğitim ve bilgilendirme yapılması gerekliliği sonucuna varılmıştır.

ABSTRACT

Land consolidation is defined as the arrangement of water and road networks in these fields by combining fragmented and scattered parcels, that is, fields. It is also necessary to carry out adequate social and cultural studies. However, consolidation is not at the desired level in Turkey. In the study, it is aimed to examine the ongoing land consolidation process in the Yörük village of Tekirdağ Province Malkara district, the thoughts before and after the consolidation, the effective factors in adopting the consolidation and the problems arising from the consolidation. The information before and after parcellation, road and irrigation connections, relations between production resources, where producers' perspectives on land consolidation were also evaluated. The data used in this study were obtained from the survey data made with 50 enterprises from the Yörük village of Tekirdağ Province Malkara district, and the data obtained from the relevant institutions. Consequently, it was determined that the average number of parcels decreased from 10.14 to 8.24 after land consolidation. In addition, it was understood that 32 of the enterprises had irrigation networks before consolidation, but the distribution of water at network level after consolidation has not been completed yet. In the study, it was determined that although 66% of the people attended the information meeting. As a result of the factor analysis, farmers' judgments about land consolidation are grouped under five headings: "information", "economic satisfaction", "structural satisfaction", "social changes" and "agricultural satisfaction". 90% did not give their consent. It can be thought that this situation could be affected by the fact that most of the information is made by friends, neighbors and demarch. For this reason, it was observed that to provide better and long-term training and information to the authorized institutions in land consolidation is necessary.

1. Giriş

Dünyanın yaşlanması ile beraber iklim değişikliği, artan dünya nüfusu ve buna bağlı olarak tarım alanlarının azalması bugün dünyadaki en önemli sorunlardır. Özellikle gıda talebinin karşılanabilmesi için mevcut olan kaynakların daha etkin bir şekilde değerlendirilmesi üzerinde durulmaktadır. Bu kapsamda tarımsal alanları geniş olan bölgelerdeki arazi toplulaştırılmasının daha iyi ve dikkatli yapılması gerekmektedir.

Arazi toplulaştırması, çeşitli nedenlerle parsellerin parçalanması sonucu parsel biçimi ve şekilleri bozuk olan arazilerin bir araya getirilmesi ve düzenlenmesini içeren önemli bir yapılaşmadır. Arazi toplulaştırmasında amaç sadece dağınık arazilerin bir araya getirilmesi değildir. Birim alandaki verimin etkinliğini ve iş gücünü artırarak, çiftçilerin hayat standartlarını teknik, sosyal ve kültürel anlamda yükseltmektir. Parsel büyüklüklerinin artırılması, şekillerinin düzeltilmesi, iş gücü ve zaman, yol ve sulama imkanlarının artırılması sayesinde tarımsal üretim artışı gerçekleşmiş olacaktır. Günümüzde birçok ülkede kırsal alanların kalkınması, kırsal dönüşüm planlamalarının kolaylaşması, ekonomik getirinin artması, üretim alanlarının daha etkin hale gelmesi ve estetik anlamda gezinti alanlarının oluşturulması amacıyla toplulaştırma yapılmaktadır. Türkiye’de ise özellikle üretim alanlarının kendine yeterli olabilmesi, ekonomik anlamda güçlenme ve üretkenliğin artırılması için toplulaştırmaya yönelinmiştir.

Toplulaştırma, Türkiye’de tarımsal kalkınma sürecinde önemli rol oynamaktadır. Arazilerin dengesiz dağılımının neticesinde tarımsal üretimde israfın önüne geçilmesi ve ulusal ekonomiye katkıda bulunulmasına çalışılmaktadır (Taşdemir, 2001). Bu konuda özellikle miras hukukundaki değişiklikler yapılması, parçalanmış işletmelerin yeniden birleştirilmesi, arazi toplulaştırma işlemlerine hız verilmesi öncelikli olarak sağlanmaya çalışılmıştır (Özkan, 1999). Ayrıca tarımsal üretimin artırılması amacıyla küçük parsellerin, geometrik şekilleri bozulmuş arazilerin ve dağılmış payların bir araya getirilmesiyle tarım işletmeciliğinin yeniden şekillenmesi ve düzenlenmesine çalışılmıştır (Çay ve İşcan, 2002).

Türkiye bulunduğu coğrafi konuma bağlı olarak tarımsal üretimin yapılabilirliği oldukça yüksek olan bir ülkedir. Bu nedenle çiftçilikle uğraşan ve toprakla çalışan köylerde toplulaştırmanın düzenli ve iyi yapılması önemlidir. Ayrıca, kırsal kesimlerde toplumsal gelişimin sağlanmasına yönelik olarak sosyoekonomik sorunların varlığının ortaya konulması da gereklidir. Çevik ve Tekinel (1988) çalışmalarında sulanan parsellerin şekilsiz ve küçük olmasının sulama oranında azalmaya neden olduğu bildirilmiş; bu sorunların çözümlenmesi için arazi toplulaştırmasının zorunlu hale getirilmesi gerektiği de belirtilmiştir. Bazı araştırmacılar, Türkiye’de toplulaştırma uygulamalarındaki sorunları ortaya koymuş ve çözüm önerilerini belirtmişlerdir (Verkoren, 1964; Güneş, 1965; Sönmez, 1966; Aksöz, 1969). Verkoren (1964) yaptığı

çalışmada, toplulaştırmanın çiftçilerin hayat standartlarını yükseltebileceği ve başarılı bir kaynak olduğu belirtilmiştir. Ancak böyle bir başarının yanında teknik sorunların da olabileceği ve toplulaştırılacak bölgenin sosyoekonomik yapısının değerlendirilmesinin yararlı olacağı kanısına varılmıştır. Bununla birlikte, Güneş’in (1965) yaptığı Konya-Çumra-Karkın bölgesinde toplulaştırma proje çalışmasında çiftçilerin yüksek verim elde ettiği ve bölgedeki diğer çiftçilerinde toplulaştırmayı talep ettiği bildirilmiştir. Ancak bölgeye yakın olan Antalya-Aksu projesinde ise çiftçilerin işletmelerinin yönetiminin devlet denetimde yapılacağı düşüncesinden dolayı karşı çıktıkları belirtilmiştir. Toplulaştırmanın hukuki, teknik, sosyal ve mali sorunlarının incelendiği Sönmez’in (1966) çalışmasında ise toplulaştırma uygulamasına karşı olan tepkilerin ve sosyal yönün önemli olduğu sonuca varılmıştır. Diğer bir araştırmada ise toplulaştırmada üretim ve verimin artırılmasının ve işçiliğin azaltılması üzerine çalışılmıştır. Çalışma sonucunda ise toplulaştırmanın sosyal, teknik ve kültürel olarak da ele alınması gerekliliği bildirilmiştir (Aksöz 1969). İşletmelere ait parsel sayılarının verim açısından önemi büyüktür. Bu nedenle işletme verimlerinin parçalanmadan oldukça etkilendiği ve toplulaştırmaya ihtiyaç olduğu belirtilmiştir (Cordes, 1970; Dinçer, 1971).

Toprak toplulaştırması projelendirmesinde ve yapılan çalışmalarda toprağın yapısı, sulama koşulları ve uygun tekniğin sağlanmasının üzerine de araştırmalar bulunmaktadır (Takka 1993; Erkan ve Ataman, 1995a; Erkan ve Ataman, 1995b). Takka (1993), çalışmasında, toplulaştırmanın tarımsal yapı üzerinde olumlu etkilerinin sağlanması için küçük parsellerin birleştirilmesi, oluşan büyük parsellerde makinalı tarımın daha kolay yapılabilmesi ve bu sayede giderlerin azalabileceğini belirtmiştir. Erkan ve Ataman (1995a) ise Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında özellikle Şanlıurfa ve Harran ovasında kırsal alanlarda düzenlemelerin gerekli olduğu, yapılabilirliği ve faydaları üzerinde durmuştur. Ayrıca, yapılan diğer araştırmada ise sulama üzerine yapılan projelerin toplulaştırma projeleri ile birlikte yürütülmesi gerekliliğinin olduğu da bildirilmiştir (Erkan ve Ataman, 1995b).

Bu çalışma ile Tekirdağ Malkara Yörük köyünde yapılan arazi toplulaştırma çalışmalarında toplulaştırmayı benimsemeye etkili faktörlerin ve toplulaştırmadan kaynaklanan sorunlar incelenmesi, toplulaştırmanın sosyal ve çevresel etkilerinin değerlendirilmesi ve diğer bölgelerde yapılacak olan toplulaştırma çalışmalarında başarıyı arttıracak etkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada çiftçilerin arazi toplulaştırma öncesi ve sonrasındaki düşüncelerinin belirlenerek toplulaştırmadan kaynaklanan sorunların ortaya konulması ve çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bölgedeki çiftçilerin arazi toplulaştırması çalışmaları konusundaki memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla saha çalışması yapılmıştır. Bu sayede bölgedeki toplulaştırmaya ait eksiklikler belirlenecek ve memnuniyet düzeyinin olumlu yönde düzenlenmesi ve artırılması hedeflenmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Çalışma, Trakya bölgesinde bulunan Tekirdağ ili Malkara İlçesine ait Yörük köyünde yürütülmüştür. Bölgede çok sayıda köyde toplulaştırma faaliyetleri devam etmekte olup sonuca yaklaşan az sayıdaki köy içinden bölgeyi temsil etme yeteneği yüksek olan Yörük köyü araştırma sahası olarak belirlenmiştir. Araştırma materyalini Tekirdağ ili Malkara İlçesi Yörük Köyündeki toplulaştırma projesi sonrasında yörede yapılan anket çalışmaları sonucunda elde edilen veriler oluşturmaktadır. Araştırma materyalini Yörük köyünde parsellere malik olan hane sahipleri (çiftçiler) ile toplulaştırma ile ilgili memnuniyet düzeylerini ölçmek üzere yapılan anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır.

2.2. Yöntem

Araştırma kapsamında elde edilen veriler hazırlanan indeks ve yüzdelere şekline dönüştürülerek araştırmanın amacına uygun sonuçlara varılmasını sağlayacak değişkenlere dönüştürülmüştür. Anket formunda sosyo-ekonomik özellikleri belirlemeye ilişkin sorular (arazi varlığı gibi), çiftçilerin alışkanlıklarına ilişkin sorular, arazi sahiplerinin arazi toplulaştırmasına bakışlarını belirlemeye yönelik sorular yer almıştır.

Çalışmada çiftçilerin arazi toplulaştırma faaliyetleri ile ilgili memnuniyet, işlemin faydası ve bilgi düzeyi gibi kriterler hakkındaki yargılarının ölçülmesi için faktör analizinden yararlanılmıştır. Bu amaçla çiftçilere 18 yargıdan oluşan beşli likert ölçeğe sahip sorular yöneltilmiştir. Faktör analizi güvenilirliği ise Cronbach alfa istatistiğine göre hesaplanmıştır (0,918). Örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütü ile değerlendirilmiştir.

Cronbach Alfa Katsayısı yönteminde Alfa katsayısı ölçekte yer alan k sorunun varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır ve 0 ile 1 arasında değişim gösterir. Cronbach alfa katsayısının bulunabileceği aralıklar ve buna bağlı olarak da ölçeğin güvenilirlik durumu aşağıda verilmiştir (Cronbach 1951; Kalaycı 2010):

$0,00 \leq \alpha < 0,40$	ise ölçek güvenilir değildir.
$0,40 \leq \alpha < 0,60$	ise ölçek düşük güvenilirliktedir.
$0,60 \leq \alpha < 0,80$	ise ölçek oldukça güvenilirliktedir.
$0,80 \leq \alpha < 1,00$	ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Faktör analizinde, gözlenen fazla sayıda değişken, daha az sayıda faktör ile açıklanmaya çalışılır. Bu nedenle öncelikle değişkenler arası korelasyonlar göz önünde bulundurulur. Faktör analizi p değişkenli bir olayda birbiri ile ilgili

değişkenleri bir araya getirerek, daha az sayıda yeni (ortak) ilişkisiz değişken bulmayı amaçlar (Tatlıdil, 2002).

3. BULGULAR

Anket yapılan bireylerin %80'i erkek ve %20'si kadınlardan oluşmaktadır. Bireylere ait eğitim düzeyleri incelendiğinde %36'sının ilkökul, %16'sının ortaokul, %38'inin lise ve %10'unun üniversite mezunu olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Araştırmaya konu Malkara Yörük köyünde, işletme sahipleri arazi tabakası parsel büyüklükleri sırasıyla 100 dekadardan az parsel oranı %50, 100-500 da arası %38 ve 500 dekadardan büyük parsel oranının ise %12 olduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Çalışma sahasında tarımsal ürün deseni incelendiğinde 41 çiftçinin sadece ayçiçeği ve buğday ürettiği, diğer çiftçilerin ise ayçiçeği ve buğdaya ek olarak arpa, kanola, mısır, yonca gibi farklı 3 ya da 4 ürün ürettikleri saptanmıştır.

Tablo 1. Çiftçilere Ait Eğitim ve Arazi Bilgileri

Eğitim Düzeyi	Sayı	Oran (%)
İlkokul	18	36
Ortaokul	8	16
Lise	19	38
Üniversite	5	10
Arazi büyüklüğü	Sayı	Oran (%)
<100	25	50
100-500	19	38
500>	6	12

Arazi toplulaştırması öncesi ve sonrasında arazi büyüklüğündeki değişimleri ve parsel sayılarındaki farklar Tablo 2'de verilmiştir. Her bir üreticinin arazilerindeki ve parsel sayılarındaki değişim karşılıklı çiftler t testi ile sınanmış ve tüm değişkenler 0,01 anlamlılık düzeyinde farklı bulunmuştur. Toplam parsel sayısı 10,14 iken toplulaştırma sonrasında parsel sayısının 8,24'e düştüğü ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0.0001$). Sulu ve kuru parsel sayılarında da toplulaştırma sonrası (sulu parsel: 2,70 ve kuru parsel: 5,54) değerleri toplulaştırma öncesi (sulu parsel: 3,38 ve kuru parsel: 6,76) değerlerinde de anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0.0001$).

Toplam arazi değişimi toplulaştırma öncesinde 285,56 da iken toplulaştırma sonrasında 174,79 dekara düşmüştür ($p < 0,0001$). Bununla beraber, yapılan çalışmada arazi kayıp tabakası değerlendirildiğinde ise; 5 dekadardan az arazi kaybeden 23 (%46), 5-10 da arazi kaybeden 22 (%44), ve 10 dekadardan fazla arazi kaybeden ise 5 (%10) işletme bulunduğu belirlenmiştir.

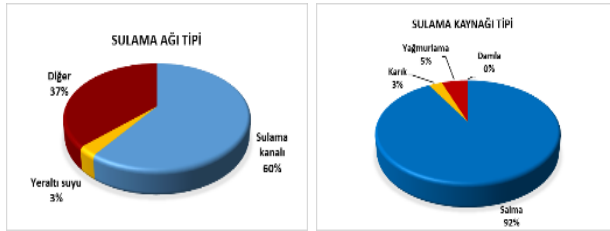

Tablo 2. Arazi Toplulaştırması Öncesi ve Sonrasında Arazi Değişimleri ve Parsel Saylarındaki Farklar

	AT* öncesi	AT sonrası	Fark	Alt Sınır	Üst Sınır	Önem düzeyi
Toplam	285,56	274,79	10,77	6,43	15,10	0,000
Sulu	95,76	90,10	5,66	2,50	8,81	0,001
Kuru	189,80	184,89	4,91	1,70	8,11	0,003
Toplam parsel	10,14	8,24	1,90	1,26	2,53	0,000
Sulu parsel	3,38	2,70	0,68	0,18	1,17	0,008
Kuru parsel	6,76	5,54	1,58	0,77	1,69	0,000

*Arazi toplulaştırma

Toplulaştırma öncesinde sulama ağının 32 işletmede var olduğu ve 18 işletmede ise olmadığı cevabı alınmıştır. Anket sonuçlarına göre sulama ağı tipi (su kaynağı) en yüksek oranda %60 sulama kanalının kullanıldığı gözlenmiştir. Sulama kaynağı tipi olarak %92 oranında salma sulama yöntemi ve %4 oranında yağmurlama yönteminin kullanıldığı; damla yönteminin ise hiç kullanılmadığı belirlenmiştir (Şekil 1). Ancak toplulaştırma sonrasında yapılan memnuniyet anketinde arazi toplulaştırması ile suyun şebeke düzeyinde dağıtımının henüz tamamlanmadığı saptanmıştır. Katılımcıların %56'sı şebeke düzeyinde kesinlikle adil bir dağıtım olmadığını belirtmişlerdir. Sadece %2'si dağıtımın adil olduğuna katılmıştır.

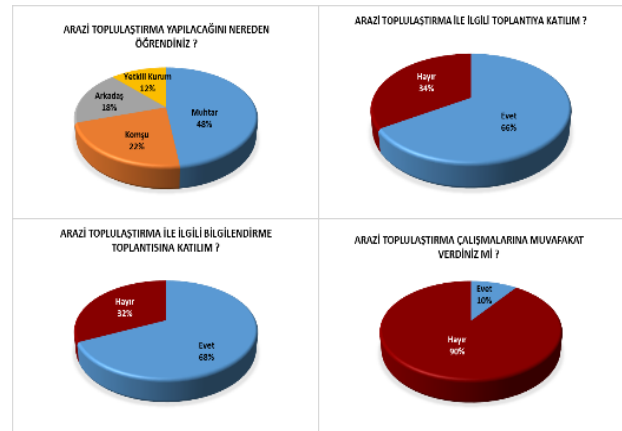
Şekil 1. Sulama Ağı ve Sulama Kaynağı Tipleri

Çalışmada anket sonuçlarına göre, toplulaştırma öncesi parsellerde yol bağlantısının %68 oranında tümünde olduğu, %30 oranında bazılarında olduğu ve %2 oranında ise hiçbirinde olmadığı sonuçlarına tespit edilmiştir. Toplulaştırma sonrasında ise bu yol bağlantılarının parseldeki üretim çeşitliliğine %96 oranında etkilemediği belirlenmiştir.

Çalışmada, çiftçilerin arazi toplulaştırma çalışmalarına katılım süreçleri incelendiğinde arazi toplulaştırması ile ilgili toplantıya katılımın %66, bilgilendirme toplantısına katılımın %68 ve toplulaştırma çalışmalarına verilen muvafakat oranının ise %10 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, toplulaştırma bilgisinin sırasıyla muhtardan (%48), komşulardan (%22) ve arkadaşlarından (%18) öğrenildiği belirlenmiştir (Şekil 2). Bununla birlikte, arazi toplulaştırması hakkında (%52) ve askı süresince çalışma sonuçları hakkında da yeterli açıklama yapılmadığı (%50) saptanmıştır. Katılımcıların %60'ının tekrar arazi toplulaştırması olsa kesinlikle muvafakat vermeyeceği de belirlenmiştir.

İşletme sahiplerinin yaklaşık %44'ü ile mülakat yapıldığı tespit edilmiştir. Toplulaştırma sonrasında hisseli parsellerin birleştirilmesinin sadece %34'ünün tamamlandığı ve %64'ünde ise birleştirilmesinin olmadığı belirlenmiştir.

Ayrıca, arazi sahiplerinin çalışma konusunda %98 oranında tek başına çalışmayı seçtiği görülmüştür. Ankete verilen en önemli cevaplardan biri ise arazi toplulaştırması ile ilgili herhangi bir tarımsal teşvik programı yapılıp yapılmadığı sorusuna %100 hayır cevabının verilmesidir. Çalışmada arazi toplulaştırması sonrası memnuniyet sonuçları değerlendirildiğinde, %66 oranında fikirlerin kesinlikle olumsuz olduğu ve arazi toplulaştırması faaliyetlerinden %58 oranında kesinlikle memnun olunmadığı saptanmıştır.

Şekil 2. Arazi Toplulaştırma Çalışmalarına Katılım Süreci

Çalışmada elde edilen beşli likert ölçeği sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre çiftçilerin %52'si arazi toplulaştırması hakkında yeterli bilgilendirilme yapılmadığını ifade etmiştir. Buna bağlı olarak arazi toplulaştırması sonrasında fikirlerin %66 oranında olumlu olmadığı görülmüştür. Özellikle "parsellerin ortalama olarak köy merkezine yaklaştı" sorusuna %76 oranında kesinlikle katılmıyorum cevabı verilmiştir. Ayrıca %60 oranında aynı araziden toplulaştırma ile daha yüksek verim alacaklarını kesinlikle düşünmediklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber tekrar muvafakat verilme sorusuna ise %60 oranında kesinlikle katılmıyorum cevabı alınmıştır. Bu oranların yüksek olması bilgilendirilmenin yeterli olmadığı ile bağdaştırılabilir. Ayrıca bu cevaplara paralel olarak, askı süresince çalışma sonuçları hakkında yeterli açıklama yapılmadığı (%50 kesinlikle katılmıyorum cevabı) ve arazi toplulaştırma projesinin askıda kalma süresinin ise %40 oranında yeterliliğine kesinlikle katılmadıkları sonuçları da saptanmıştır. Arazi toplulaştırması ile ilgili olumlu olarak dönüş yapılan en önemli veri ise arazi toplulaştırması ile bağlantı yolları sorununun giderildi sorusuna verilen %62

katılıyorum cevabıdır. Ayrıca arazi toplulaştırmasının tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından önemli olması sorusuna ise %28 oranında katılıyorum cevabı görülmüştür. Önemli olarak belirlenen diğer bir veri ise arazilerin tek

parça olmasının önemi sorusudur. Bu soruya %42 oranında katılıyorum ve %30 oranında ise kesinlikle katılıyorum cevabı verilmiştir.

Tablo 3. İşletme Sahiplerine Arazi Toplulaştırma Uygulaması ile İlgili Yöneltilen Yargılar

	Önem düzeyi (%)				Kesinlikle katılıyorum
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Derecelendirme çalışmalarının iyi yapıldığına inanıyorum.	52	24	12	12	0
Askı süresince çalışma sonuçları hakkında yeterli açıklama yapıldı	50	24	14	12	0
Arazi toplulaştırma projesinin askıda kalma süresi yeterliydi	40	20	20	20	0
Köyümüzde yapılan arazi toplulaştırma faaliyetinden memnunum	58	32	2	8	0
Arazi toplulaştırması hakkında yetkililer yeterli bilgilendirmeleri yaptı.	52	26	16	6	0
Arazi toplulaştırması sonrasında fikirlerim olumlu oldu.	66	24	4	6	0
Arazi toplulaştırması köyden kente göçü engeller	68	22	10	0	0
Arazi toplulaştırması tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından çok önemlidir.	46	12	14	28	0
Arazi toplulaştırması sonrasında parsellerim ortalama olarak köy merkezine yaklaştı.	76	22	0	2	0
Arazi toplulaştırması ile aynı araziden daha yüksek verim alınacağını düşünüyorum.	60	22	10	8	0
Tekrar arazi toplulaştırması olsa yine muvafakat veririm.	60	20	14	6	0
Arazi toplulaştırması ile sulama imkanları gelişmiştir.	54	18	26	2	0
Arazi toplulaştırması ile suyun şebeke düzeyinde adil dağıtımını sağlandı.	56	22	20	2	0
Arazi toplulaştırması ile birlikte köy yerleşim yerlerinin de düzenlenmesini isterim.	50	14	34	2	0
Arazilerin tek parça olması benim için çok önemlidir.	24	4	0	42	30
Arazi toplulaştırması hakkında yeterli bilgi düzeyine sahibim	30	22	34	12	2
Arazi toplulaştırması ile yakıt masraflarının düşeceğine inanıyorum.	36	4	42	18	0
Arazi toplulaştırması ile bağlantı yolları sorunu giderildi.	2	0	26	62	10

Çalışmada faktör analizi sonuçlarına göre; örnekleme ait KMO değeri 0,809 olarak hesaplanmıştır (Tablo 4). Bu değere göre çalışmaya ait örneklem büyüklüğü faktör analizi için orta düzeyde yeterlidir. Faktör analizi yapabilmek için uygunluğu test eden bir diğer yöntem ise Bartlett testidir. Bartlett testi sonucunun ($p < 0,05$) anlamlı olduğu ve faktör analizi için yüksek korelasyon bulunduğu görülmektedir.

Tablo 4. KMO ve Barlett Testleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği	0,809
Ki-kare	708,803
Bartlett Testi	Serbestlik derecesi 153
	Anlamlılık düzeyi 0,000

Çalışmanın dönüşümlü faktör matrisi sonuçlarına göre ölçeğin 18 maddeden ve 5 faktörden oluştuğu görülmektedir

(Tablo 5). Faktör grupları bilgilendirme, ekonomik memnuniyet, yapısal memnuniyet, toplumsal değişiklikler ve tarımsal memnuniyet başlıkları olarak 5 grup altında toplanmıştır. Yapılan arazi toplulaştırma faaliyetlerinden memnuniyetin olup olmadığının dikkate alınarak yapılan arazi toplulaştırma bilgilendirmesi sorularına verilen cevap %40 ila 60 arasında kesinlikle katılmıyorum olarak belirlenmiştir. Toplulaştırma sonrası ekonomik memnuniyet açısından üretimin sürdürülebilirliği ve muvaffakiyet ile ilgili olarak ortalama %20 oranında katılmıyorum cevabı saptanmıştır. Arazi toplulaştırması ile yapısal değişiklikler bakımından özellikle su imkanlarının ve yerleşim bölgesinin gelişimi ile ilgili olarak %30 oranında fikir beyan etmemişlerdir. Arazilerin toplulaştırılması ile masrafların azalması konuları hakkında %18 oranında katılım gösterdikleri görülmüştür. Ayrıca tarımsal değişiklikler

açısından arazilerin tek parça olmasının önemi sorusuna yaklaşık %42 oranında katılıyorum cevabı bulunmuştur. Arazi toplulaştırma ile bağlantı yolları sorununun

giderilmesi hususuna kesinlikle katılım gösteren %10'luk bir kesim bulunmuştur.

Tablo 5. Arazi Toplulaştırma Uygulaması ile İlgili Yargılarına Ait Faktör Analizi Sonuçları

	Faktör Yük Değerleri				
	Arazi toplulaştırma bilgilendirmesi	Ekonomik memnuniyet	Yapısal memnuniyet	Toplumsal değişiklikler	Tarımsal memnuniyet
Derecelendirme çalışmalarının iyi yapıldığına inanıyorum.	0,844				
Askı süresince çalışma sonuçları hakkında yeterli açıklama yapıldı	0,819				
Arazi toplulaştırma projesinin askıda kalma süresi yeterliydi	0,736				
Köyümüzde yapılan arazi toplulaştırma faaliyetinden memnunum	0,722				
Arazi toplulaştırması hakkında yetkililer yeterli bilgilendirmeleri yaptı.	0,634				
Arazi toplulaştırması sonrasında fikirlerim olumlu oldu.	0,573				
Arazi toplulaştırması köyden kente göçü engeller		0,792			
Arazi toplulaştırması tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından çok önemlidir.		0,733			
Arazi toplulaştırması sonrasında parsellerim ortalama olarak köy merkezine yaklaştı.		0,680			
Arazi toplulaştırması ile aynı araziden daha yüksek verim alınacağını düşünüyorum.		0,617			
Tekrar arazi toplulaştırması olsa yine muvafakat veririm.		0,576			
Arazi toplulaştırması ile sulama imkanları gelişmiştir.			0,844		
Arazi toplulaştırması ile suyun şebeke düzeyinde adil dağıtımını sağlandı.			0,823		
Arazi toplulaştırması ile birlikte köy yerleşim yerlerinin de düzenlenmesini isterim.			0,683		
Arazilerin tek parça olması benim için çok önemlidir.				0,864	
Arazi toplulaştırması hakkında yeterli bilgi düzeyine sahibim				0,697	
Arazi toplulaştırması ile yakıt masraflarının düşeceğine inanıyorum.				0,629	
Arazi toplulaştırması ile bağlantı yolları sorunu giderildi.					0,842

4. Sonuç ve Öneriler

Tekirdağ arazi toplulaştırmasının uygulandığı önemli illerden biridir. Malkara Yörük köyünde yapılan arazi toplulaştırması ile ilgili yapılan bu araştırmada, kaynakların etkin kullanımı ve çiftçi gelirinde değişim olup olmadığı konusundaki sonuçlara toplulaştırma faaliyetinin etkilerinin henüz ortaya çıkmaması nedeniyle ulaşılamamıştır. Çalışmada çiftçilerin toplulaştırma ile ilgili görüş ve

memnuniyet durumlarının belirlenmesi üzerinde durulmuştur.

Çalışmada, Malkara Yörük köyünde, işletme sahipleri arazi tabakası parsel büyüklükleri sırasıyla 100 dekadardan az parsel oranı %50, 100-500 da arası %38 ve 500 dekadardan büyük parsel oranının ise %12 olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber, ortalama parsel sayısı 10,14 iken toplulaştırma sonrasında parsel sayısı 8,24'e düştüğü saptanmıştır. Bu

toplam parsel sayısının sulu ve kuru parsel oranlarına bakıldığında ise ortalama sulu parsel sayısının 3,38'den 2,70'e düştüğü; ortalama kuru parsel sayısının ise 6,76'dan 5,54'e düştüğü belirlenmiştir. Gözlenen bu düşüşlere bağlı olarak, toplulaştırma ile beraber tarımsal alanların amacına uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi, iyileştirmelerin yapılması, toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve sürdürülebilir tarım koşullarının oluşturulması iyi bir plan çerçevesinde sağlanmasının gerekliliğini düşündürmektedir.

Arazi toplulaştırmasında ilk hedef çiftçi ve arazi sahiplerinin ilgilerinin belirlenmesi ve onaylarının alınmasıdır. Yapılan konuşmalar ve toplantılarla toplulaştırma konusunun açıklanması önem arz etmektedir. Bu konuşmalarla toplulaştırmanın amacı, önemi ve yararları anlatılmalıdır. Tüm bu bilgilendirme ve toplantılar neticesinde, ilgili bölgedeki herkesin memnun edilmesi çok mümkün olmamakla birlikte, olanaklar dahilinde toplulaştırmanın yapılması ile memnuniyet oranları yükseltilebilir. Çalışma sonuçlarına göre çiftçilerin toplulaştırma ile ilgili katılımlarının %66 oranında olduğu görülmektedir. Ancak incelenen işletmelerin bölgelerdeki toplulaştırma yapılacağını büyük çoğunlukla muhtardan ve sırasıyla komşuları ile arkadaşlarından öğrendikleri belirlenmiştir. Ayrıca, arazi sahiplerinin %90'nın muvafakat vermeme nedeninin de yetersiz bilgilendirmeden kaynaklanabileceğini göz önüne sermektedir. Memnuniyet düzeyinin bu kadar düşük olması, bilgilendirmelerin ilgili kurumlar tarafından yeterli yapılmadığından dolayı olabileceğini de düşündürmektedir. Bu nedenle eğitim ve programların daha da artırılması ve ilgili kurumlarca takip edilmesi gerekliliği doğmaktadır. Eğitimlerde özellikle toplulaştırmanın gerekliliği ve faydaları anlatılmalı, daha önce yapılmış yerlerdeki kişilerle görüşürülmeli ve ortak bir alan oluşturulmalıdır. Bu sayede güven kazanılacağı ve toplulaştırma muvafakat oranlarının artacağı düşünülmektedir.

Arazi toplulaştırmasında öncelikle yapılan mülakatlarda arazi bilgilerinin tam bilinmemesi, tapu ve arazi kullanım uyumsuzlukları, miras kalan tarlaların kullanıldığı için kişinin kendisine ait olduğu iddiaları, pafta ve parsellerin yerinin tam bilinmemesi gibi önemli sorunlar görülmektedir. Bazı durumlarda ise mülakata tam cevapların verilmediği de tespit edilmiştir. Çalışmada, anket sonuçlarına göre yaklaşık %44 oranında mülakata katılım gösterildiği belirlenmiştir. Ancak %58 gibi büyük bir oranda memnun olunmadığı saptanmıştır. Bu bağlamda, arazi toplulaştırmasının bölge halkına etkileri ve memnuniyetinin olumsuz yönde sonuçlandığı görülmüştür. Toprak parçalanması tarımsal yapının bozulmasının yanında üretiminde yetersizliğine de sebep olduğu bir gerçektir. Arazi toplulaştırması ile ilgili tarım alanını parsel sayısının azaltılması, şekilsel düzenin sağlanması, sulama randımanının artırılması ve böylece üretimin iyileştirilmesi sağlanacağı göz önünde tutulmalı ve buna göre strateji geliştirilmesi gerekliliği düşünülmektedir.

Tarımsal üretimin artırılmasına yönelik çalışmalarda daha etkin olunması ve hizmetin götürüldüğü kitlenin öğrenim düzeyinin bilinmesi önemlidir. Çiftçilerin bu alanda gerekli bilgilerden faydalanması, teknolojileri algılaması ve benimseyerek uygulaması o toplumdaki bireylerin öğrenim düzeyi ile yakından ilişkilidir. Bununla beraber, üreticilerin mesleki deneyimi de tarımsal yeniliklerin benimsenmesi ve uygulanması açısından oldukça önemli bir faktördür. Çalışmaya katılan çiftçilerin eğitim düzeylerinin çok düşük olmamasına rağmen, arazi sahiplerine, arazi toplulaştırması ile ilgili daha fazla bilgilendirmelerin yapılması gerektiği belirlenmiştir. Ayrıca, toplulaştırma ile birlikte sosyal ve kültürel hayatın devamlılığının sağlanması ve yaşam koşullarının iyileştirilmesiyle ihtiyaç duyulan konularda daha başarılı olunacağı düşünülmektedir.

Arazi toplulaştırma çalışmalarının kapsamı sadece dağılmış parsellerin bir arada toplanması değildir. Sosyal, kültürel ve alt yapı çalışmaları yanında yaşam koşullarının iyileştirilmesi de önemlidir. Bu bölgelerdeki peyzaj planlamaların daha iyi yapılmasının yanında çevrenin ve aynı zamanda doğa bütünlüğünün de korunması gerekmektedir. Ayrıca bölgedeki köylerde eksik olan okul, sağlık ocağı, halk eğitim merkezleri ve ihtiyaç olan çeşitli hizmet birimleri de kurularak yaşam koşulları iyileştirilmelidir. Bu amaçla ilgili kurumlardaki proje personellerinin de eğitilmesi de gerekmektedir. Böylece daha fazla ve faydalı bilgilendirmelerin yapılabilmesi düşünülmektedir.

Faktör analizi sonucunda çiftçilere yöneltilen yargıların beş grup altında toplandığı görülmektedir. Bu gruplar, bilgilendirme, ekonomik memnuniyet, yapısal memnuniyet, toplumsal değişiklikler ve tarımsal memnuniyettir. Buna göre çiftçilerin toplulaştırma sürecine katılım sağlamaları ve toplulaştırma ile ilgili memnuniyet düzeylerinin artırılabilmesi için belirlenen başlıklara dikkat edilmesi gerekmektedir. Doğru ve yeterli düzeyde bilgilendirme bunun başında gelmektedir. Toplulaştırma faaliyetlerinin amaçları arasında yer alan kaynak kullanım etkinliğini arttırmak ve üretici gelirini yükseltmek diğer bir önemli başlıktır. Çiftçilerin ekonomik açıdan refah artışı sağlanabildiği taktirde toplulaştırma süreçlerine katılım ve memnuniyet düzeyi yükselecektir. Diğer faktörler ise yapısal, toplumsal değişimler ve tarımsal üretim memnuniyetidir. Yapısal sorunların çözümlenmesine öncelik verilen toplulaştırma faaliyetlerinin başarısı da artacaktır. Türkiye'de uygulanan tarım politikaları yapısal sorunların giderilmesinden uzak ve kısa vadeli politikalarlardır. Toplulaştırma faaliyetlerine toplumsal açıdan bakıldığında köyde yaşayan bireylerin sosyo-kültürel ihtiyaçlarının da karşılanacağı şekilde planların yapılması gerekmektedir. Toplulaştırma faaliyetleri bu tip planlar için bir fırsat niteliğindedir.

Kaynakça

- Aksöz, I. (1969). Türkiye'de arazi toplulaştırmasının önemi. *Topraksu Dergisi*, 29, 13-21.
- Almus, S. (1999). Tokat-Zile-Güzelbeyli kasabasında uygulanan arazi toplulaştırmasında benimsemeyi etkileyen faktörlerin ve çiftçi eğilimlerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Gaziösmenpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika Journal*, 16(3), 297-334.
- Cordes, W. (1970). Flachengröße, flackenform und feldhofentfernung, *Praktische Landtechnik*, H.15, Wien.
- Çay, T. ve İşcan, F. (2002). Konya ovaları projelerinde (KOP) yapılan arazi toplulaştırması çalışmalarının değerlendirilmesi. *S.Ü. Müh. Mim.Fak. Dergisi*, 17, 2.
- Çevik, B., ve Tekinel, O. (1988). Arazi Toplulaştırması. Sulama Projelerinde Arazi Toplulaştırma Seminer Bildirileri. Devlet Su İşleri, 14-17 Kasım, Bursa, 45-68s.
- Çiçek, A. (1996). Arazi toplulaştırmasının sosyo-ekonomik yararları ve bitkisel üretim değeri üzerine etkisinin fonksiyonel analizi. Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, 4-6 Eylül 1996, Adana, 2, 313-323.
- Doğanca, M.Y. (1975). Ege Bölgesi'nde seçilmiş bir kırsal toplumda modernleşme açısından tarımsal yeniliklerin yayılması ve benimsenip uygulanmasını etkileyen sosyo ekonomik faktörler üzerine bir araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İzmir.
- Dinçer, H. (1971). Ziraat alet ve makinalarında iş başarılarına tarlaların uzaklık ve büyüklüklerinin etki dereceleri. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yıllığı, Ankara.
- Erkan, H. ve Ataman, A. (1995a). GAP'ta arazi toplulaştırması uygulama ve sorunlar. S.U. Müh.Mim.Fak. Konferans, 26.5.1995, Konya, 1-12.
- Erkan, H. ve Ataman, A. (1995b). Arazi toplulaştırmada parselasyon planlaması ve GAP örneği. Karaelmas Üniversitesi Müh.Fak., Mühendislikte 20. Yıl Sempozyumu, 5-6 Ekim 1995, Konya, 1-10.
- Güneş, T. (1965). Arazi toplulaştırması türkiye'de tatbikati ve meseleleri. Ziraat Mühendisleri Odası Yayını, Ankara, 1-24.
- Kalaycı, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın.
- Nakip, M. (2003). *Pazarlama Araştırmaları, Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özkan, E. (1999). Arazi toplulaştırması uygulamalarında sosyo-ekonomik yapı özellikleri ve benimsemeyi etkileyen faktörlerin etkinliği (Edirne-Uzunköprü örneği). Trakya Univ., Fen Bilimleri Enst, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tekirdağ.
- Sönmez, N. (1966). Arazi toplulaştırılması. Türkiye Ekonomik Kurumu İktisadi Araştırmalar Enstitüsü, Kitap:7, Toprak Reformu Semineri, 26-27 Mayıs 1965, Ankara, 91-107.
- Takka, S. (1993). Arazi toplulaştırması. Kültür teknik derneği yayınları, Ankara, 1, 1-248.
- Taşdemir, N. (2001). Konya -İçeri Çumra'da tarla içi geliştirme hizmetleri ile birlikte uygulanan arazi toplulaştırmasının ekonomik analizi. Köy Hizmetleri Konya Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü. Trakya Toprak ve Su Kaynakları Sempozyumu, 24-27 Mayıs, Konya.
- Tatlıdil, H. (2002). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz. Ankara: Akademi Matbaası.
- Verkoren, J. (1964). Türkiye'de arazi tevhidini hakkında rapor (Çeviri). Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, S4.